2 වෙළඳපළ සමතුලිතය
ආර්ථික විද්‍යාව

කුමුදු රාජකරුණා මිය
විද්‍යාලෝක ම.ම.වි

තාක්ෂණ සහය පරිගණක සම්පත් මධ්‍යස්ථානය කුරුවිට

නිපුණතාව 2

:- ඉල්ලුම, සැපයුම, නම්‍යතාව හා වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය විශ්ලේෂණය කරයි.

අන්තර්ගතය

- වෙළඳපොළ ඉල්ලුම
- වෙළඳපොළ සැපයුම
- වෙළඳපොළ සමතුලිතය
- ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය
- සැපයුම් නම්‍යතාවය

ඉල්ලුම

- නිශ්චිත කාලයක් තුළ ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩය සඳහා වූ විවිධ මිල ගණන් යටතේ මිල දී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ ප්‍රමාණ ඉල්ලුම ලෙස
- ඉල්ලුමක් ඇති වීමට

  වුවමනාවක්

  ක්‍රය ශක්තියක්

  මිලදී ගැනීමේ සැලැස්මක් පැවතිය යුතුය

ඉල්ලුම

පෞද්ගලික ඉල්ලුම

නිශ්චිත කාලයක් තුළ දී වෙළෙඳපොළේ සිටින එක් ගැනුම්කරුවකු විසින් සලකා බලන භාණ්ඩයට පවතින විකල්ප මිල යටතේ මිල දී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණය

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම

නිශ්චිත කාලයක් තුළ දී වෙළෙඳපොළේ සිටින සියලු ම ගැනුම්කරුවන් විසින්, සලකා බලන භාණ්ඩය සඳහා පවතින විකල්ප මිල ගණන් යටතේ මිල දී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණවල එකතුවයි

පෞද්ගලික ඉල්ලුම තීරණය කරන සාධක

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල P
- සාම්බන්ධික භාණ්ඩවල මිල Pn
- පාරිභෝගිකයාගේ ආදායම Y
- පාරිභෝගිකයාගේ රුචිය T
- අනාගතය පිළිබඳ අපේක්ෂාවන් Ex
- අනෙකුත් සාධක O

පෞද්ගලික ඉල්ලුම් ශ්‍රිතය

- කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා පෞද්ගලික ඉල්ලුම හා එය තීරණය කරන සාධක අතර සම්බන්ධය
- සමීකරණයක් ලෙස ඉදිරිපත් කළ විට එය පෞද්ගලික ඉල්ලුම් ශ්‍රිතය ලෙස හැඳින්වේ. එය පහත පරිදි ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.
- $Qd = f\ (P, Pn, Y, T, Ex, O)$

වෙළෙඳපොල ඉල්ලුම තීරණය කරන සාධක

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල P
- සාම්බන්ධික භාණ්ඩවල මිල Pn
- පාරිභෝගිකයාගේ ආදායම Y
- පාරිභෝගිකයාගේ රුචිය T
- අනාගතය පිළිබඳ අපේක්ෂාව Ex
- ගැනුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව හා එහි සංයුතිය N
- අනෙකුත් සාධක O

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් ශ්‍රිතය

- කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම හා එය තීරණය කරන සාධක අතර සම්බන්ධය
- සමීකරණයක් ලෙස ඉදිරිපත් කළ විට එය වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් ශ්‍රිතය ලෙස හැඳින්වෙන අතර එය පහත පරිදි පෙන්විය හැකිය.
- **Qd = f (P, Pn, Y, T, Ex, N, O)**

ඉල්ලුම් න්‍යාය හා ඉල්ලුම් නීතිය

- **ඉල්ලුම් න්‍යාය**

- ඉල්ලුම් තීරණය වීමට බලපාන ඕනෑම සාධකයක් වෙනස් වීමට අනුකූල ව සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම වෙනස් වන ආකාරය විග්‍රහ කොට දැක්වීම ඉල්ලුම් න්‍යායය ලෙස හැඳින්වේ.

ඉල්ලුම් නීතිය

- දෙන ලද නිශ්චිත අවස්ථාවක දී, ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල හා එහි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අතර පවතින ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාව ඉල්ලුම් නීතිය ලෙස හැඳින්වේ.

ඉල්ලුම් නීතිය ඉදිරිපත් කිරීමේ දී එය පහත සඳහන් උපකල්පන මත පිහිටා ඇත.

- නිශ්චිත අවස්ථාවක මිල හා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය සැලකිල්ලට ගැනීම
- මිල හැර ඉල්ලුමට බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව පැවතීම
- සාමාන්‍ය භාණ්ඩයක ඉල්ලුම සැලකිල්ලට ගැනීම
- තාර්කික ගැනුම්කරුවන්ගේ හැසිරීම් සැලකිල්ලට ගැනීම

ඉල්ලුම් නීතිය ඉදිරිපත් කළ හැකි විකල්ප ක්‍රම

ඉල්ලුම් නීතිය

- ඉල්ලුම් ලේඛනය
- ඉල්ලුම් වක්‍රය
- ඉල්ලුම් සමීකරණය

ඉල්ලුම් ලේඛනය

නිශ්චිත අවස්ථාවක ඉල්ලුමට බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයට පැවතිය හැකි විකල්ප මිල ගණන් යටතේ ගැනුම්කරුවන් මිල දී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණයන් දක්වන ලේඛනය ඉල්ලුම් ලේඛනය

මිල	ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය
0	300
10	250
20	200
30	150
40	100
50	50
60	0

ඉල්ලුම් වක්‍රය

නිශ්චිත අවස්ථාවක, ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ විකල්ප මිල ගණන් යටතේ ඉල්ලුම ප්‍රමාණයන් දක්වන ලක්ෂ්‍යයන් සම්බන්ධ කොට අඳිනු ලබන රේඛාවයි

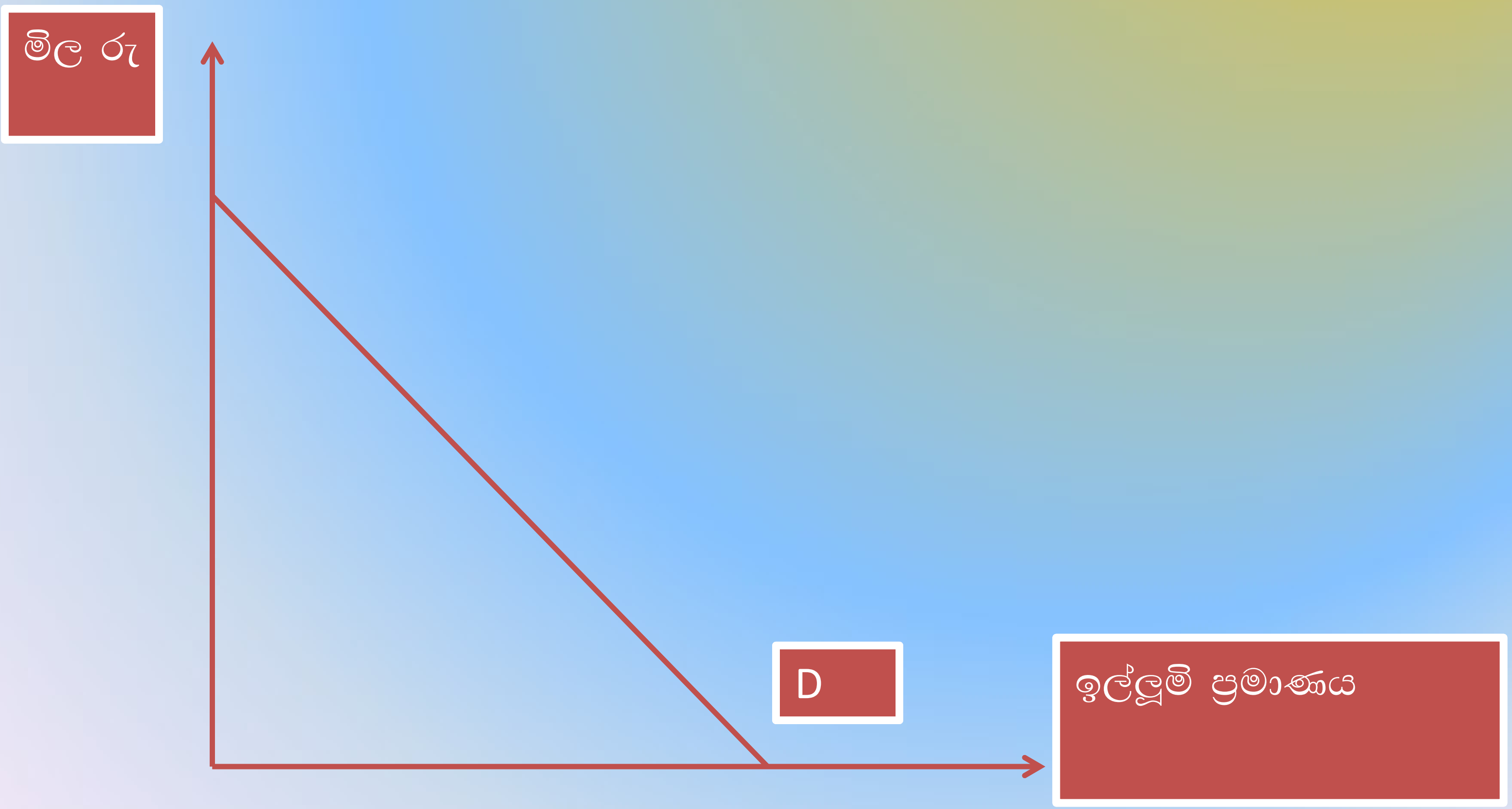

ඉල්ලුම් සමීකරණය

$$Qd = a - bP$$

- ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය (පරායත්ත විචල්‍ය)
- මිල සංගුණකය
- මිල ශුන්‍ය වන විට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය
- මිල

ඉහත ඉල්ලුම් ලේඛණයට අදාළ ඉල්ලුම් සමීකරණය ගොඩ නගමු

$Qd = a - bp$

$\underline{Qd = 300 - 5p}$

$a = 300$

$$b = \frac{\Delta Qd}{\Delta P}$$

$$b = \frac{-50}{10}$$

$b = -5$

ඉල්ලුම් නීතියට බලපාන හේතු

- මිල වෙනස් වීමක ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය
- මිල වෙනස් වීමක ආදායම් ප්‍රතිවිපාකය

1 මිල වෙනස් වීමක ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල අඩු හෝ වැඩි හෝ වීම හේතු කොටගෙන එහි **සාපේක්ෂ මිල** අඩු හෝ වැඩි හෝ වීම නිසා සලකා බලන භාණ්ඩය සඳහා වූ ඉල්ලුම ප්‍රමාණය වෙනස් වීම ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය ලෙස පහැදින්වේ.

2 මිල වෙනස් වීමක ආදායම් ප්‍රතිවිපාකය

- ගැණුම්කරුවන්ගේ මුදල් ආදායම ඇතුළු අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව තිබිය දි සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල අඩු හෝ වැඩි හෝ වීම හේතු කොටගෙන **මූර්ත ආදායමේ** ඇති වන වෙනස් වීම් මත සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අඩු හෝ වැඩි වීම ආදායම් ප්‍රතිවිපාකය ලෙස සලකයි.

ඉල්ලුම් නීතියට පටහැණි අවස්ථා

- ගිෆන් භාණ්ඩ
- ප්‍රදර්ශනාත්මක භාණ්ඩ හෙවත් මිල අධික භාණ්ඩ සදහා ඇති ඉල්ලුම
- මිලෙන් ගුණත්වය මනින භාණ්ඩ

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල හැර අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල අඩු හෝ වැඩි වීමකට ප්‍රතිචාරි ව එහි ඉල්¨ම් ප්‍රමාණය වැඩි හෝ අඩු වීම ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම ලෙස හදුන්වයි.මෙය ඉල්ලුම් වක්‍රය දිගේ ලක්ෂ ඉහළට හා පහළට ගමන්කරවීම මගින් දැක්විය හැකිය

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අඩු වීම

p

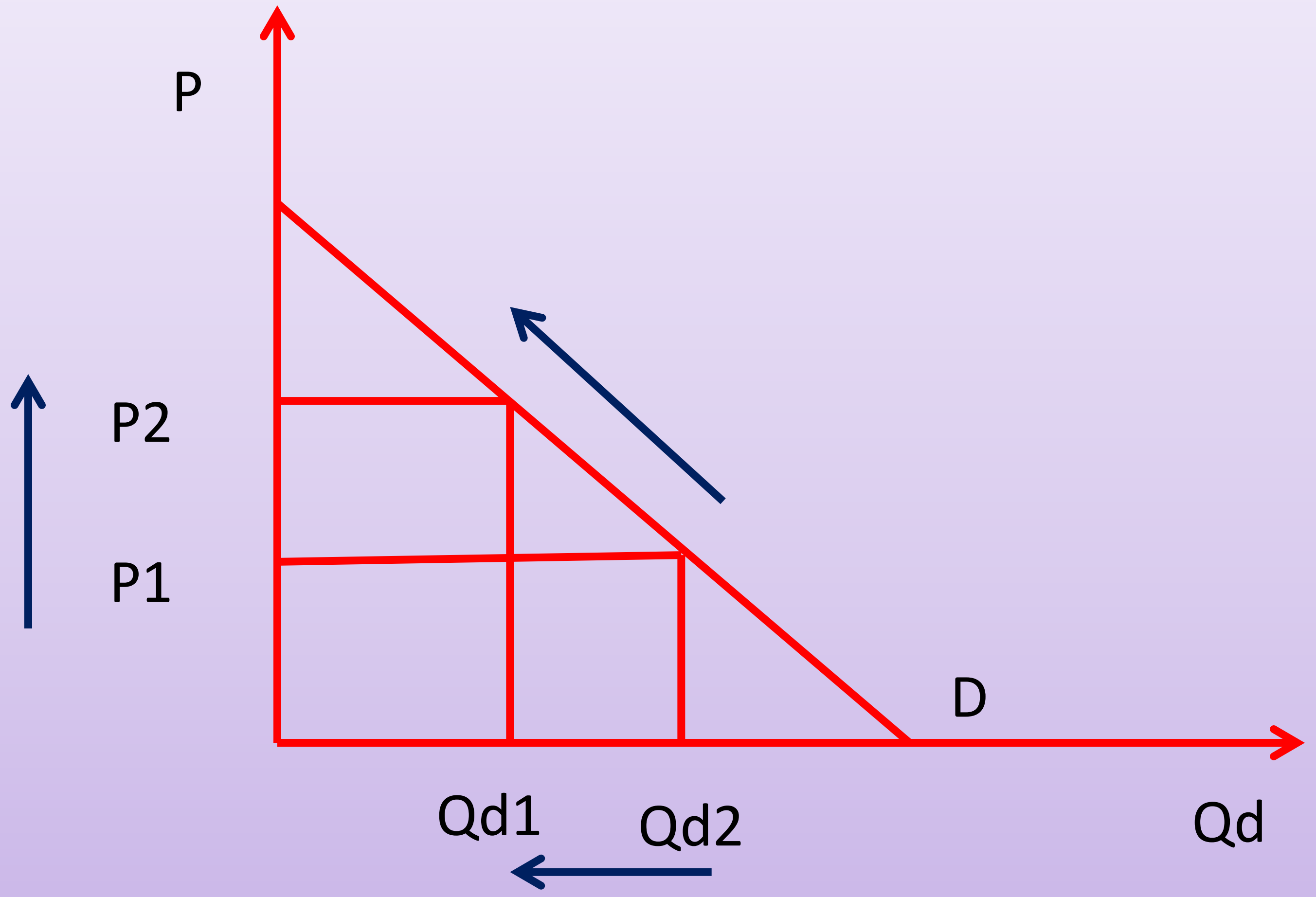

අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදි සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල P_1සිට P_2 දක්වා වැඩිවීමේ දි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය Qd_2 සිට Qd_1 දක්වා අඩුවේ මෙය ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අඩු වීම හෙවත් ඉල්ලුම් සංකෝචනය ලෙස හදුන්වයි. එය ඉල්ලුම් වක්‍රය දිගේ ඉහළට ගමන්කිරීම මගින් දැක්විය හැකිය

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වැඩි වීම

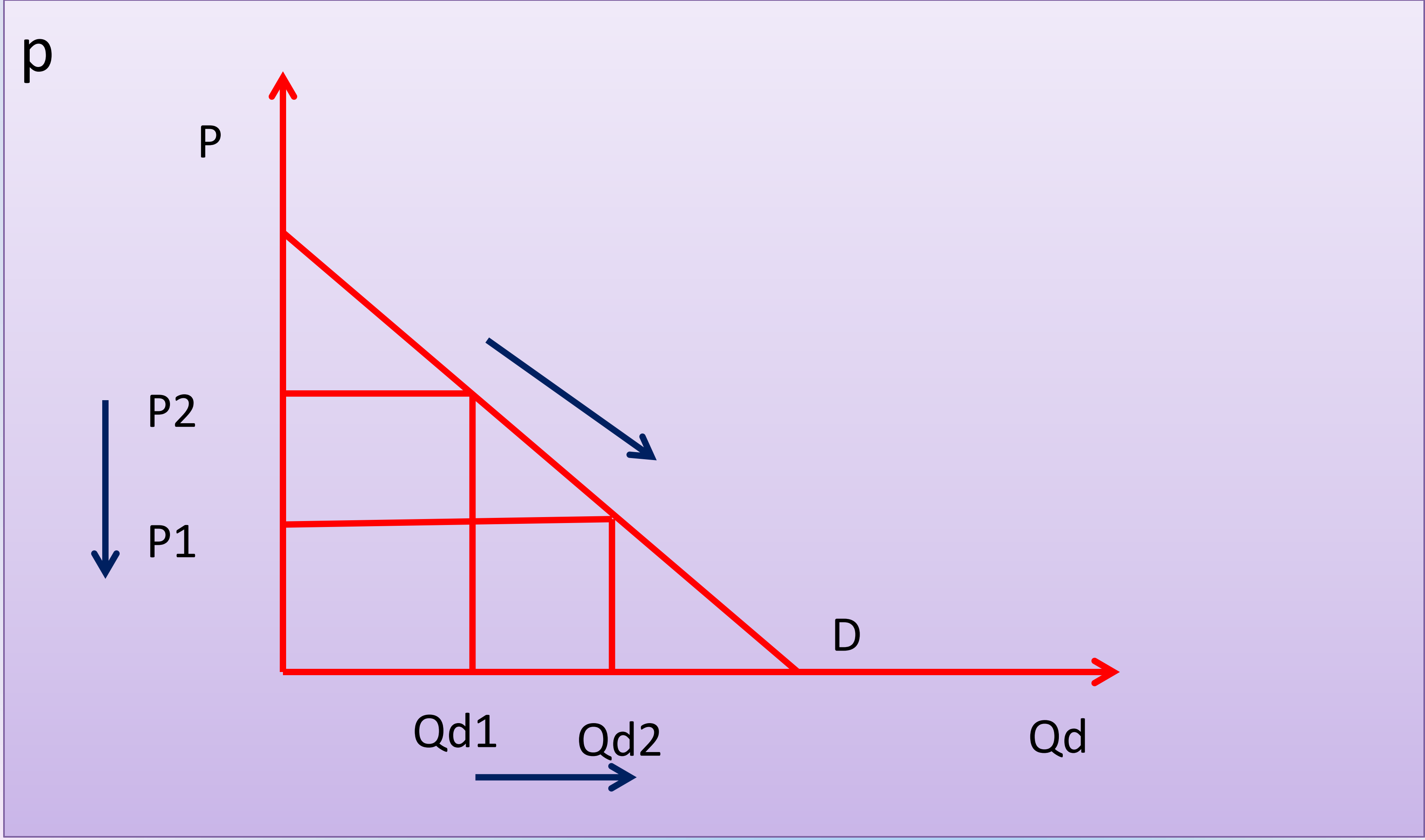

අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල P2සිට P1 දක්වා අඩුවීමේ දි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය Qd1 සිට Qd2 දක්වා වැඩි වේ

මෙය ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වැඩි වීම හෙවත් ඉල්ලුම් ප්‍රසාරණය ලෙස හඳුන්වයි. එය ඉල්ලුම් වක්‍රය දිගේ පහළට ගමන්කිරීම මගින් දැක්විය හැකිය

ඉල්ලුම වෙනස් වීම

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල ස්ථාවර ව තිබියදී ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධකයක් වෙනස් වීම කරුණ කොටගෙන පැවති මිල යටතේ ම ඉල්ලුම ඉහළ යාම හෝ පහළ යාම හෝ ඉල්ලුම වෙනස් වීම ලෙස හඳුන්වයි.

<u>ඉල්ලුම වැඩි වීම</u>

සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල ස්ථාවර ව තිබිය දි <u>ඉල්ලුම්</u> කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධකයක් වෙනස් වීම නිසා පැවති මිල යටතේ ම <u>ඉල්ලුම</u> ඉහළ ගොස් <u>ඉල්ලුම්</u> වක්‍රය දකුණු පසට විතැන් වීම <u>ඉල්ලුම</u> වැඩි වීම ලෙස හදුන්වයි.

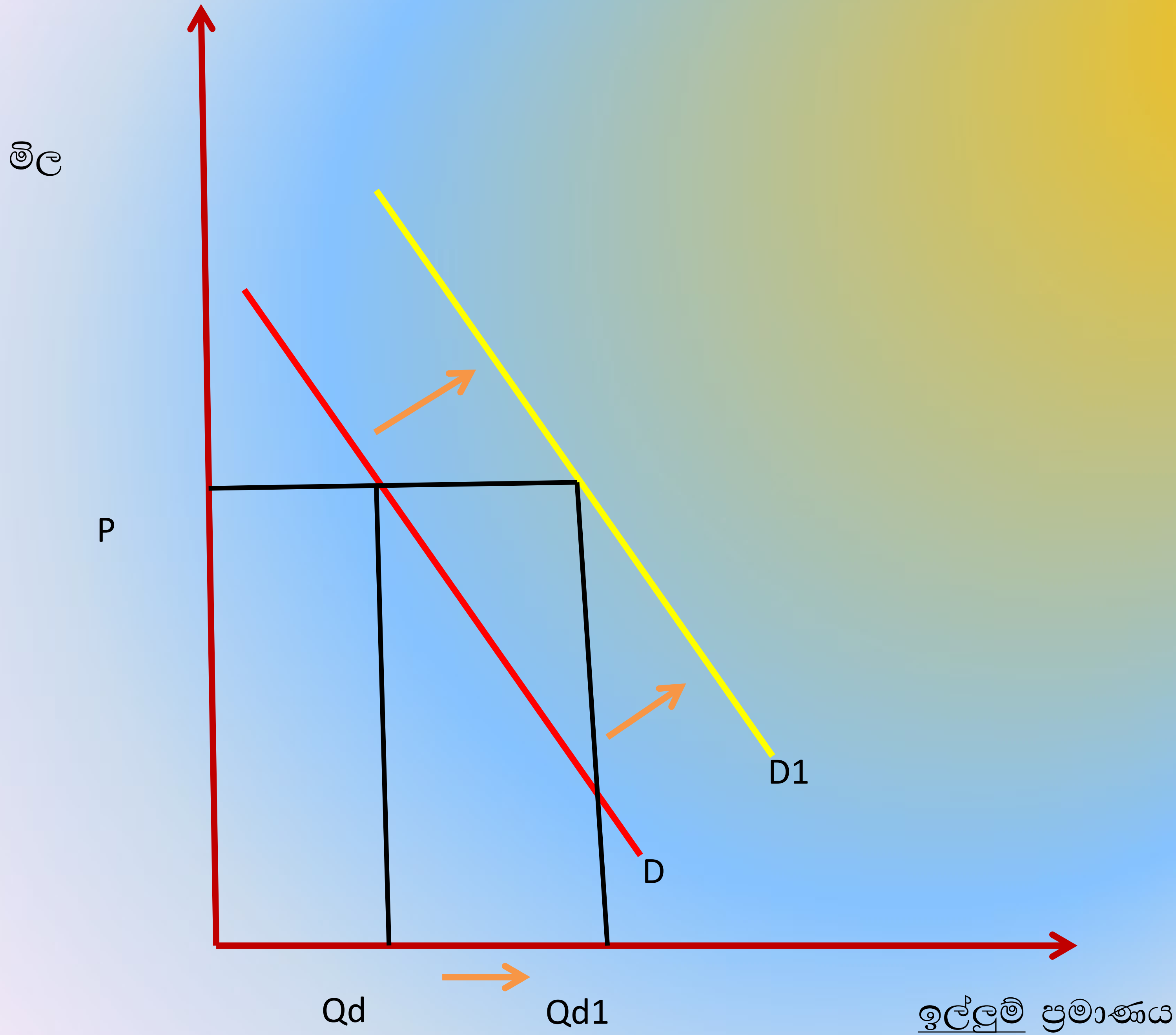

මිල
P
D1
D
Qd
Qd1
ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය

ඉල්ලුම් වක්‍රය දකුණට විතැන් වීමට පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

- ආදේශන භාණ්ඩවල මිල වැඩි වීම
- අනුපූරක භාණ්ඩවල මිල අඩු වීම
- පාරිභෝගික ආදායම වැඩි වීම
- පාරිභෝගික රුචිය වැඩි වීම
- අනාගතයේ දි මිල වැඩි වෙතැයි අපේක්ෂා කිරීම
- ගැනුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව වැඩි වීම

ඉල්ලුම අඩු වීම

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල ස්ථාවර ව තිබිය දි ඉල්ලුම් කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධකයක් වෙනස් වීම නිසා පැවති මිල යටතේ ම ඉල්ලුම පහළ ගොස් ඉල්ලුම් වක්‍රය වම් පසට විතැන් වීම ඉල්ලුම අඩු වීම ලෙස හඳුන්වයි.

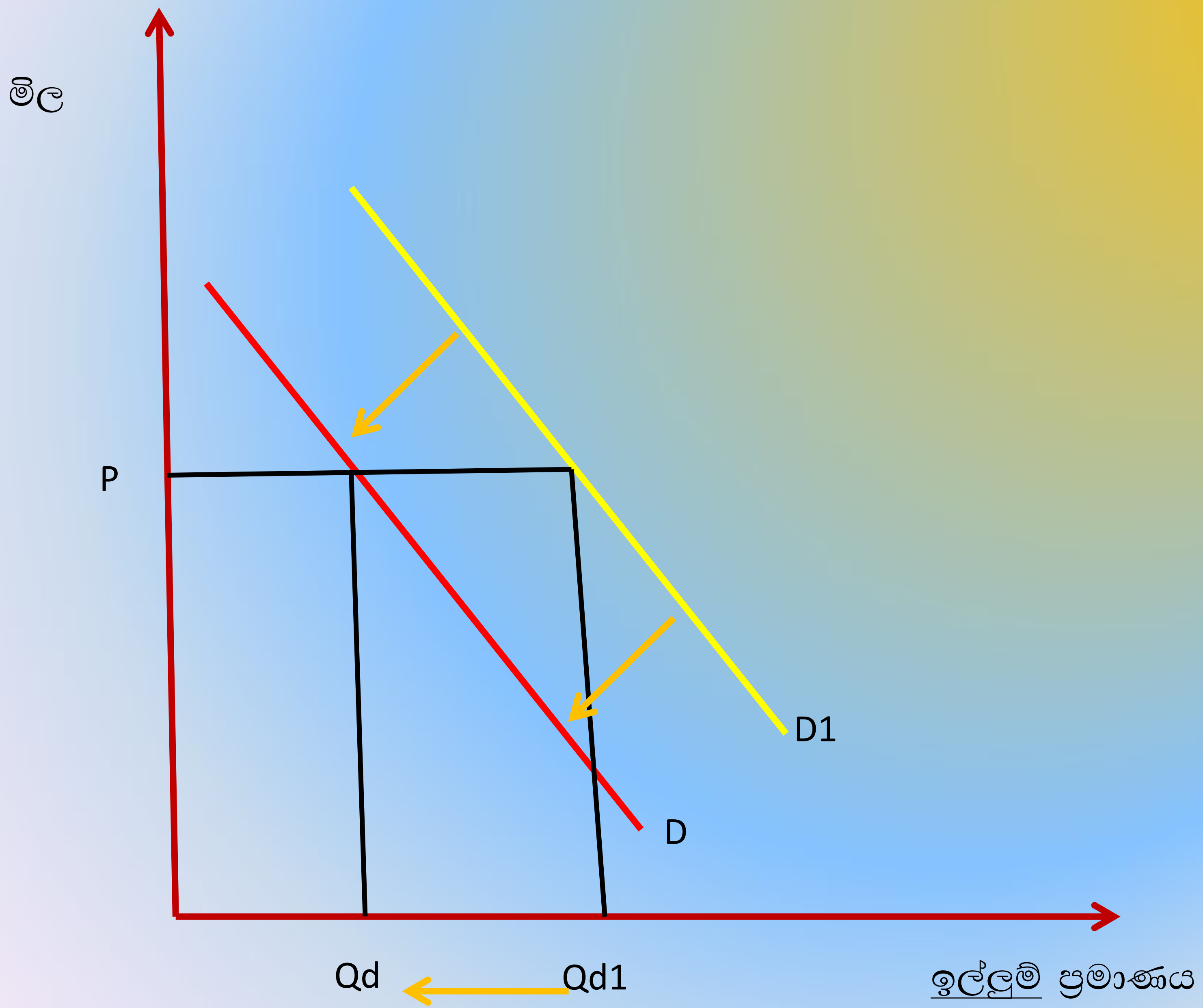
මිල
P
D1
D
Qd
Qd1
ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය

ඉල්ලුම් වක්‍රය වමට විතැන් වීමට පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

- ආදේශන භාණ්ඩවල මිල අඩු වීම
- අනුපූරක භාණ්ඩවල මිල වැඩි වීම
- පාරිභෝගික ආදායම අඩු වීම
- පාරිභෝගික රුචිය අඩු වීම
- අනාගතයේ දි මිල අඩු වෙතැයි අපේක්ෂා කිරීම
- ගැනුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව අඩු වීම

සැපයුම

- ආර්ථික විද්‍යාවේ දී සැපයුම යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ යම් නිශ්චිත කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා වෙළෙඳපොළේ පැවතිය හැකි විකල්ප මිලයන් හී නිෂ්පාදකයන් විසින් සැපයීමට කැමති, සැපයීමට හැකියාව ඇති සහ සපයනු ලබන විවිධ ප්‍රමාණයන්ය

යම් භාණ්ඩයක් සැපයීමට නම්

- එම භාණ්ඩය නිෂ්පාදනයට අවශ්‍ය සම්පත් හා තාක්ෂණය ආයතනය සතු විය යුතුය
- එම භාණ්ඩය නිෂ්පාදනයෙන් ලාභ ඉපයිය හැකි විය යුතුය
- එම භාණ්ඩය නිෂ්පාදනයට හා අලවියට සැලැස්මක් ආයතනය සතු විය යුතුය

සැපයුම

ආයතනයක සැපයුම

සම්පත් භාවිත කරමින් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කර විකිණීමට ඉදිරිපත් කරන ආර්ථික ඒකකයක් ආයතනයක් නම් වේ.

නිදසුන්:- විකිණීම සඳහා වී වගා කරන ගොවියෙකි.

වෙළෙඳපොළ සැපයුම

යම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් හෝ නිෂ්පාදනය කරන සිය¨ ආයතනයන්හි එකතුව වෙළෙඳපොළ නම් වේ.

නිදසුන් :- විකිණීම සඳහා වී වගා කරන සියඑම ගොවීන්ගේ එකතුව

ආයතනයක සැපයුම <u>තීරණය කරන සාධක</u>

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (P)
- යෙදවුම් මිල (C)
- තාක්ෂණය (T)
- සම්බන්ධිත භාණ්ඩවල මිල ගණන් (Pn)
- නිෂ්පාදකයන්ගේ අපේක්ෂා (Ex)
- රජයේ ප්‍රතිපත්ති (G)
- වෙනත් සාධක (O)

ආයතනයක සැපයුම් ශ්‍රිතය

- කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා ආයතනික සැපයුම හා එය තීරණය කරන සාධක අතර සම්බන්ධය දක්වන සමීකරණය ආයතනික සැපයුම් ශ්‍රිතය වේ.

- ***QS = f (P, Pn, C, T, Ex, G, O)***

වෙළෙඳපොල සැපයුම තීරණය කරන සාධක

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (P)
- යෙදවුම් මිල (C)
- තාක්ෂණය (T)
- සම්බන්ධිත භාණ්ඩ වල මිල ගණන් (Pn)
- නිෂ්පාදකයන්ගේ අපේක්ෂා (Ex)
- **වෙළෙඳපොළේ සිටින නිෂ්පාදකයින්ගේ සංඛ්‍යාව (N)**
- රජයේ ප්‍රතිපත්ති (G)
- වෙනත් සාධක (O)

වෙළෙඳපොළ සැපයුම් ශ්‍රිතය

- කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා වෙළෙඳපොළ සැපයුම හා එය තීරණය කරන සාධක අතර සම්බන්ධය දක්වන සමීකරණය වෙළෙඳපොළ සැපයුම ශ්‍රිතය වේ.

- ***QS = f (P, Pn, C, T, Ex, G, N ,O)***

සැපයුම් න්‍යාය හා සැපයුම් නීතිය

- **සැපයුම් න්‍යාය**

- සැපයුම තීරණය කරන ´නෑම සාධකයක් වෙනස් වීම ට අනුකූල ව සලකා බලන භාණ්ඩයේ සැපයුම වෙනස් වන ආකාරය විග්‍රහ කොට දැක්වීම සැපයුම් න්‍යායයි.

සැපයුම් නීතිය

- සැපයුම් නීතිය යනු යම් නිශ්චිත අවස්ථාවක දි සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබිය දි සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල හා සැපයුම් ප්‍රමාණය අතර පවතින අනුලෝම සම්බන්ධතාවයි.

සැපයුම් නීතිය ඉදිරිපත් කළ හැකි විකල්ප ක්‍රම

- සැපයුම් නීතිය
  - සැපයුම් ලේඛනය
  - සැපයුම් වක්‍රය
  - සැපයුම් සමීකරණය

සැපයුම් ලේඛනය

සැපයුම් ලේඛනය යනු නිශ්චිත අවස්ථාවක දි සැපයුමට බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදි සලකා බලන භාණ්ඩයට පැවතිය හැකි විවිධ මිල ගණන් යටතේ සැපයීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ ප්‍රමාණයන් දක්වන සංඛ්‍යා සටහන යි.

මිල	ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය
0	0
10	50
20	100
30	150
40	200
50	250
60	300

සැපයුම් වක්‍රය

දෙන ලද නිශ්චිත අවස්ථාවක දී සැපයුමට බලපාන අනිකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයට පවතින විවිධ වූ මිල ගණන් යටතේ සැපයීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණයන් සම්බන්ධ කොට අඳිනු ලබන රේඛාව සැපයුම් වක්‍රය යි.

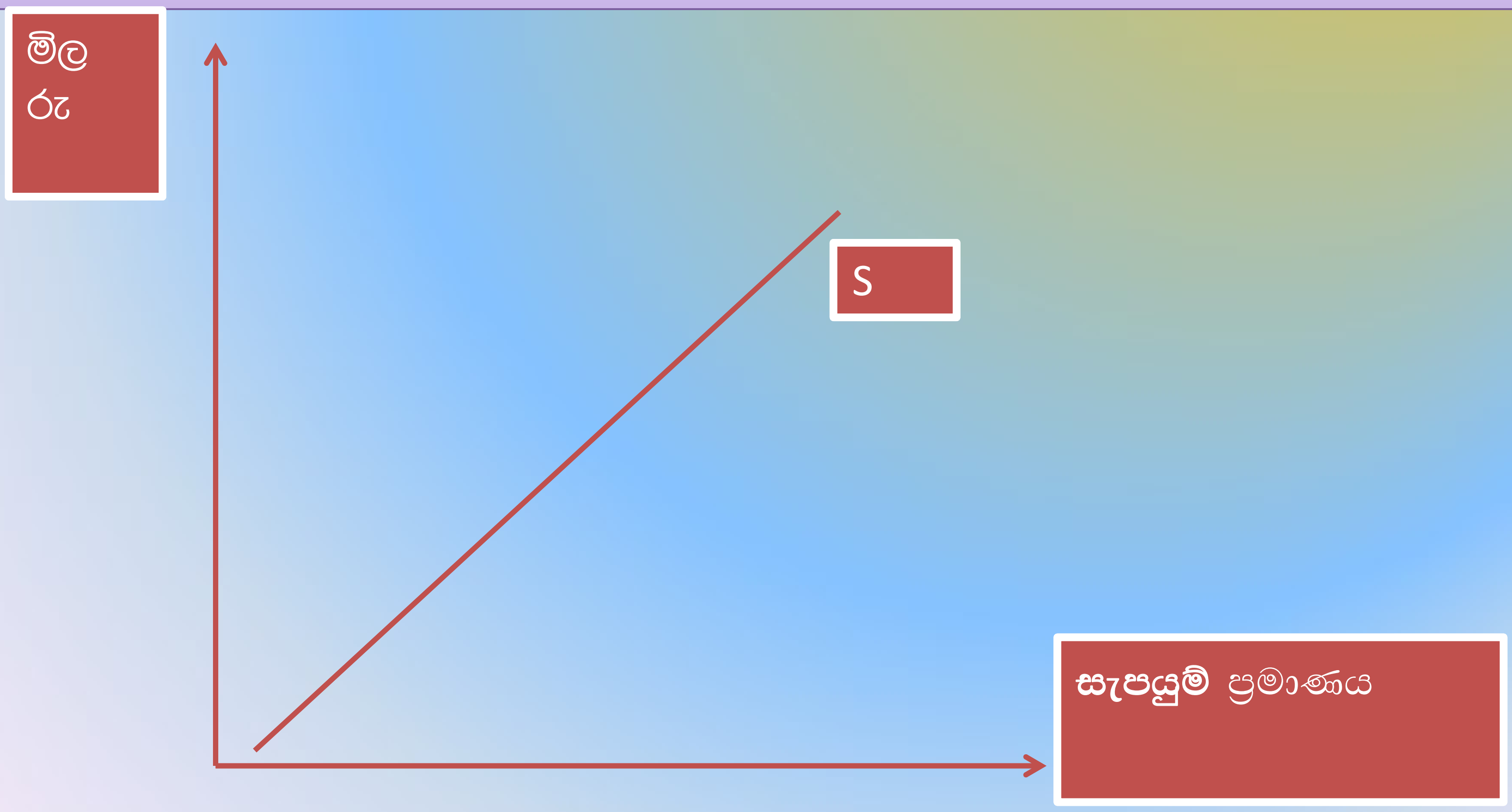

සැපයුම් සමීකරණය

$$Qs = a + bP$$

- **සැපයුම්** ප්‍රමාණය (පරායත්ත විචල්‍ය)
- මිල සංගුණකය
- මිල ශූන්‍ය වන විට **සැපයුම්** ප්‍රමාණය
- මිල

ඉහත සැපයුම් ලේඛණයට අදාළ සැපයුම් සමීකරණය ගොඩ නගමු

$Qs = a + bp$

$Qs = 5p$

$a = 0$

$$b = \frac{\Delta Qs}{\Delta P}$$

$$b = \frac{50}{10}$$

$b = 5$

සැපයුම් නීතියට බලපාන හේතු

- සැපයුම් නීතියට වැඩි වන ආන්තික පිරිවැය නීතිය බලපායි.

සැපයුම් නීතියට වැඩි වන ආන්තික පිරිවැය නීතිය බලපායි.

- කිසියම් භාණ්ඩයක් වැඩියෙන් නිෂ්පාදනය කරන විට එහි ආවස්ථික පිරිවැය ද ඉහළ යන බව වැඩි වන ආන්තික පිරිවැය නීතියෙන් කියවේ. නිමැවුම වැඩි වන විට ආන්තික පිරිවැය ද ඉහළ නගින බැවින් සිය නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට නිෂ්පාදකයන් පෙලඹෙනුයේ වැඩිවන ආන්තික පිරිවැය පියවා ගැනීමට හැකි වන පරිදි භාණ්ඩයේ මිල ඉහළ නගිනවා නම් පමණි. සලකයි.

සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම

- මිල හැර සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දි සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල වෙනස් වන විට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණයේ ඇති වන වෙනස සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම යි.

සැපයුම් ප්‍රමාණය අඩු වීම

- සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් කරුණු ස්ථාවර ව තිබියදි සලකන භාණ්ඩයේ මිල අඩු වන විට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය අඩු වේ. එහිදි සැපයුම් වක්‍රය ලක්ෂ්‍යයක සිට එම වක්‍රයේ දිගේ තවත් පහළ ලක්ෂ්‍යය ට ගමන් කරයි.

සැපයුම් ප්‍රමාණය අඩු වීම

P

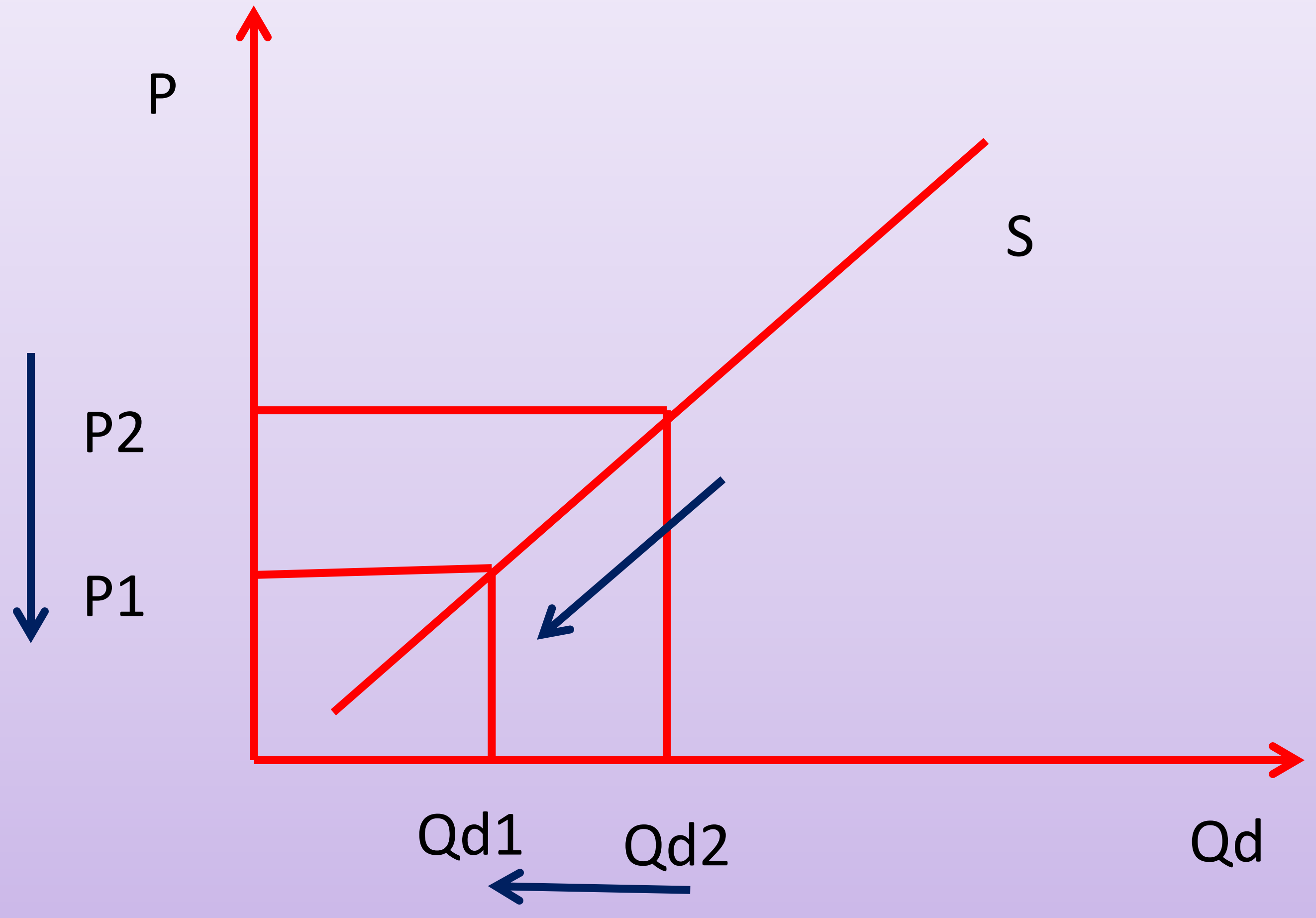

සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩි වීම

- සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් කරුණු ස්ථාවර ව තිබියදී සලකන භාණ්ඩයේ මිල වැඩිවන විට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩි වේ.

සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩිවීම

P

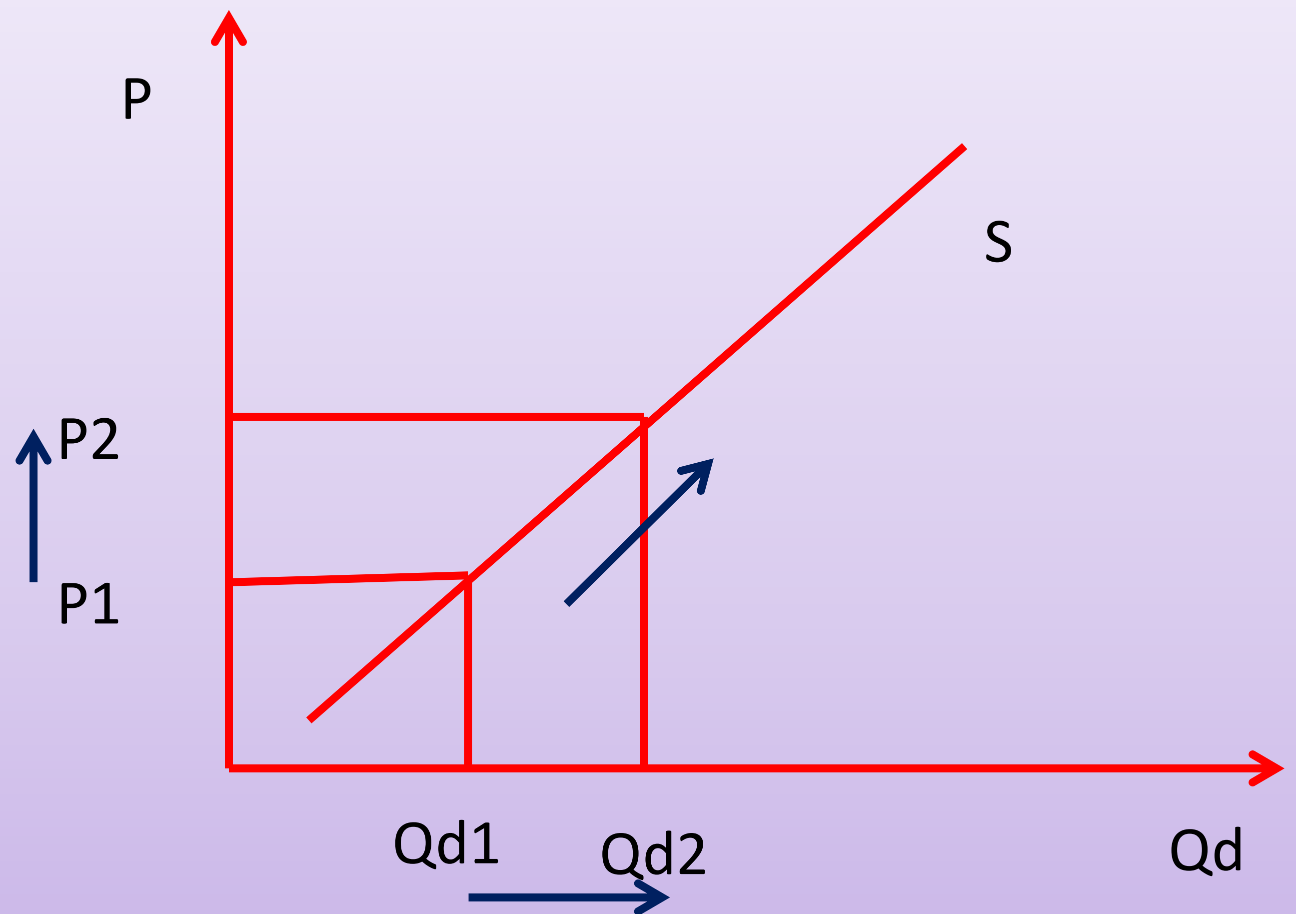

සැපයුම වෙනස් වීම

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල ස්ථාවර ව තිබිය දි සැපයුම තීරණය කරන අනෙකුත් සාධක වෙනස් වීම නිසා සැපයුම අඩු වීම හෝ වැඩි වීම හෝ සැපයුම වෙනස් වීම ලෙස හදුන්වයි.

සැපයුම වැඩි වීම

- මිල ස්ථාවර ව තිබිය දි සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක වෙනස් වීම නිසා සැපයුම් රේඛාව දකුණට ගමන් කිරීම (විතැන් වීම) සැපයුමේ වැඩි වීමකි.

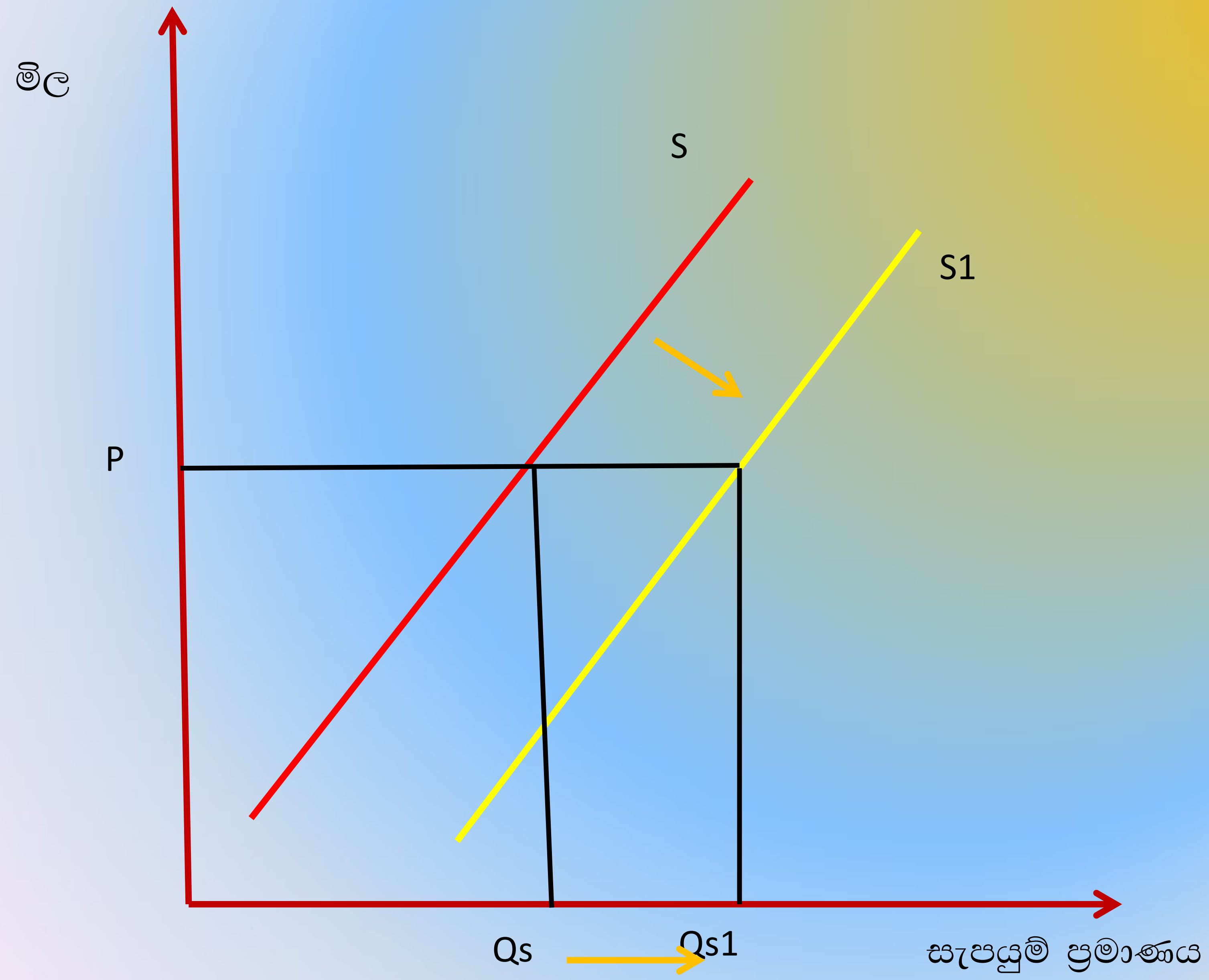

මිල
S
S1
P
Qs
Qs1
සැපයුම් ප්‍රමාණය

සැපයුම්_වක්‍රය දකුණට විතැන් වීමට පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

1. සම්බන්ධික භාණ්ඩ මිල අඩු වීම
2. නිෂ්පාදනයට යොදාගන්නා යෙදවුම් මිල අඩු වීම
3. තාක්ෂණික දියුණුව
4. වෙළෙඳසැලේ සිටින සැපයුම්කරුවන් ප්‍රමාණය වැඩි වීම.
5. රජය නිෂ්පාදකයාගෙන් අය කරන බදු කපා හැරීම
6. රජය නිෂ්පාදකයාට සහානාධාර ලබා දීම
7. අනාගතයේ සලකන භාණ්ඩයේ මිල අඩු වෙතැයි නිෂ්පාදකයා අපේක්ෂා කිරීම

සැපයුම අඩු වීම

-
- මිල ස්ථාවර ව තිබිය දී සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක වෙනස් වීම නිසා සැපයුම් රේඛාව වමට ගමන් කිරීම (විතැන් වීම) සැපයුමේ අඩුවීමකි.

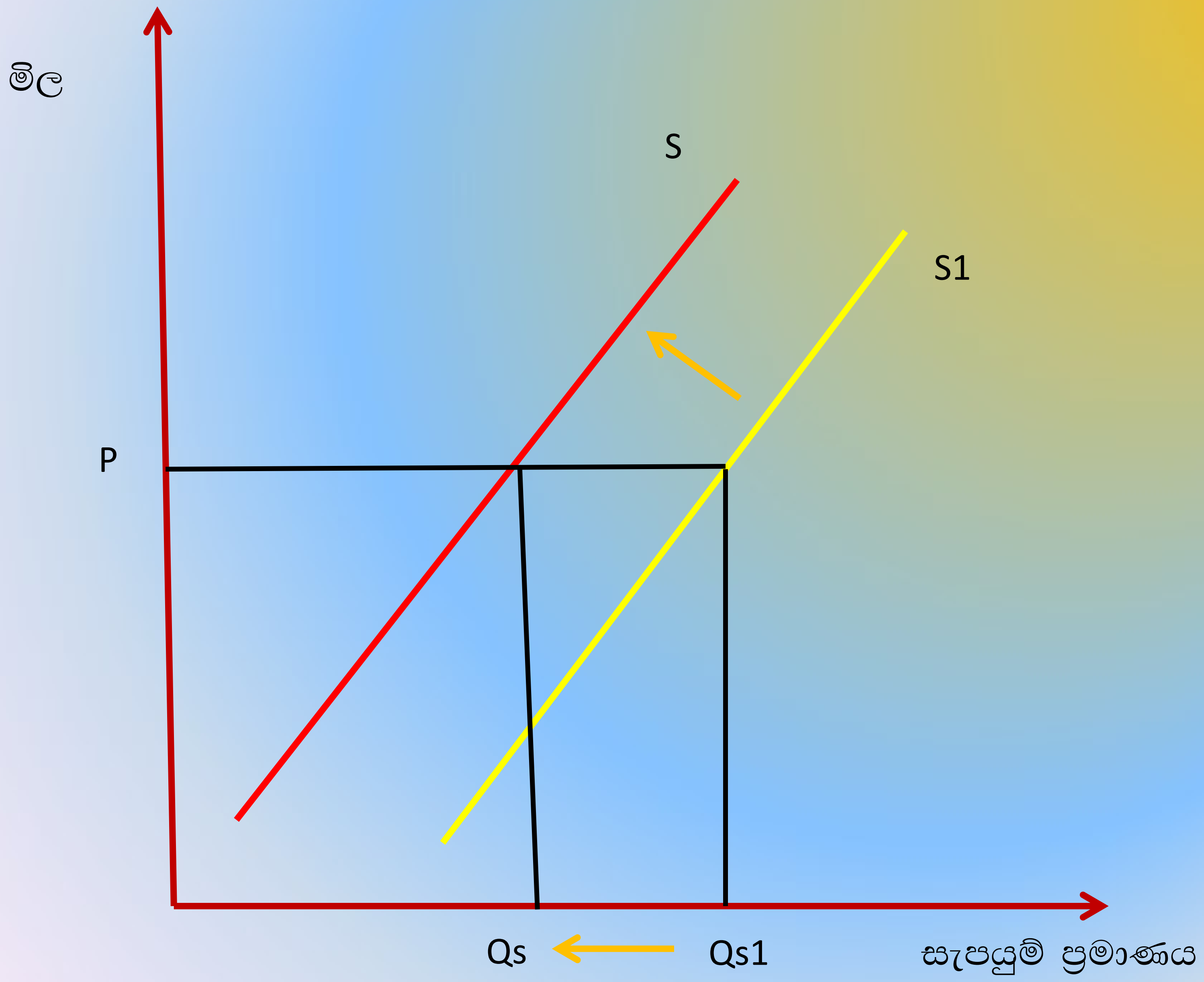
මිල
S
S1
P
Qs
Qs1
සැපයුම් ප්‍රමාණය

සැපයුම්_වක්‍රය වමට විතැන් වීමට පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

- සම්බන්ධික භාණ්ඩ මිල වැඩි වීම
- නිෂ්පාදකයාට යොදාගන්නා යෙදවුම් මිල වැඩි වීම
- තාක්ෂණය යල් පැනීම
- වෙළෙඳපලේ සිටින සැපයුම්කරුවන් ප්‍රමාණය අඩු වීම
- රජය නිෂ්පාදකයාගෙන් අය කරන බදු වැඩි කිරීම
- රජය නිෂ්පාදකයාට ලබාදෙන සහනාධාර කපා හැරීම
- අනාගතයේ සලකන භාණ්ඩයේ මිල වෙතැයි නිෂ්පාදකයා අපේක්ෂා

වෙළෙඳපොළ

- භාණ්ඩ හා සේවාවෙළෙඳ පොළ
- සාධක සේවා වෙළෙඳපොළ

භාණ්ඩ හා සේවාවෙළෙඳපොළ

- පරිභෝජන භාණ්ඩ හා සේවා හුවමාරු වෙයි.
- කුටුම්බ අංශය භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා ඉල්ලුම් කරයි.
- නිෂ්පාදන ආයතන භාණ්ඩ හා සේවා සපයයි.
- භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා සෘජු ඉල්ලුමක් පවතී.

සාධක සේවා වෙළෙඳපොළ

- සාධක සේවා හුවමාරු වෙයි.
- නිෂ්පාදන ආයතන සාධක සේවා ඉල්ලුම් කරයි.
- නිෂ්පාදන ආයතන වලට සාධක සේවා සපයන්නේ කුටුම්බ අංශයයි.
- සාධක සේවා සඳහා වක ඉල්ලුමක් පවතී.

වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය තීරණය වන ආකාරය

- තරගකාරී වෙළෙඳපොළක ගැනුම්කරුවන්ගේ හා විකුණුම්කරුවන්ගේ අපේක්ෂාවන් තුලනය වන අවස්ථාව වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයයි

- වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය සත්‍ය වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයක් නොව අපේක්ෂිත තත්ත්වයකි.

වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයක ඇති කොන්දේසි

1. අපේක්ෂිත **ඉල්ලුම්** මිල හා අපේක්ෂිත සැපයුම් මිල සමාන විය යුතු ය.
2. අපේක්ෂිත **ඉල්ලුම්** ප්‍රමාණය හා අපේක්ෂිත සැපයුම් ප්‍රමාණය සමානවිය යුතු ය.
3. අධි **ඉල්ලුම්** ප්‍රමාණය හා අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය ශූන්‍ය විය යුතු ය.
4. අධි **ඉල්ලුම්** මිල හා අධි සැපයුම් මිල ශූන්‍ය විය යුතු ය.
5. පාරිභෝගික පැහැදම හා ව්‍යාපාරික අයභාරය සමාන විය යුතු ය.

වෙළෙඳපොල සමතුලිතය පෙන්විය හැකි විකල්ප ක්‍රම

වෙළෙඳපොල සමතුලිතය

- ඉල්ලුම් සැපයුම් ලේඛන
- ඉල්ලුම් සැපයුම් වක්‍ර
- ඉල්ලුම් සැපයුම් සමීකරණ

1. ඉල්ලුම් සැපයුම් ලේඛන ඇසුරෙන්

මිල	ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය	සැපයුම් ප්‍රමාණය
0	300	0
10	250	50
20	200	100
30	150	150
40	100	200
50	50	250
60	0	300

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයට සැපයුම් ප්‍රමාණය සමාන වන්නේ සමතුලිතයේදීය ඒ අනුව

සමතුලිත මිල රු 30

සමතුලිත ප්‍රමාණය ඒකක 150 කි

ඉල්ලුම් සැපයුම් වක්‍ර ඇසුරෙන්

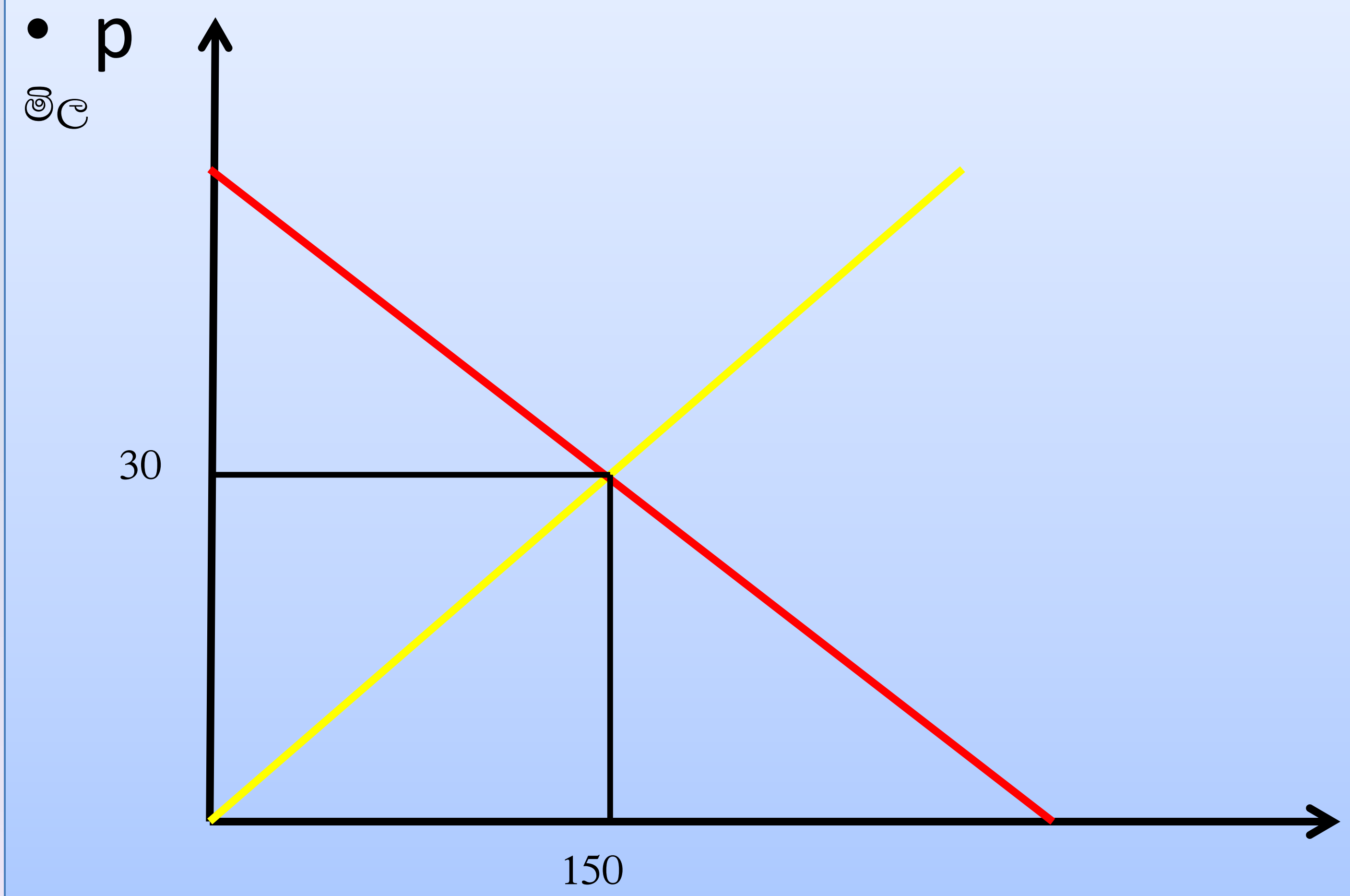

ඉල්ලුම් වක්‍රය හා සැපයුම් වක්‍රය සමාන වන්නේ සමතුලිතයේදීය ඒ අනුව

සමතුලිත මිල රු 30

සමතුලිත ප්‍රමාණය ඒකක 150 කි

ඉල්ලුම් සැපයුම් සමීකරණ ඇසුරෙන්

- Qd = Qs

Qd = 300-5p

Qs=5p

Qd = Qs

300-5p =5p

300= 10p

<u>30 = p</u>

P = 10

Qd =300 -5p

Qd = 300 – 5 × 30

Qd = 150

ඉල්ලුම් සමීකරණයට සැපයුම් සමීකරණය සමාන කරමින් සමතුලිත මිල ගණනය කර එම සමතුලිත මිල ඉල්ලුම් සමීකරණයට හෝ සැපයුම් සමීකරණයට ආදේශ කරමින් සමතුලිත ප්‍රමාණය ගණනය කරයි

අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය

- කිසියම් මිලක දී සපයන ප්‍රමාණය ඉක්මවා ඉල්ලුම් කරන්නා වූ ප්‍රමාණය අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වේ.

  - අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය (ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය - සැපයුම් ප්‍රමාණය)

අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය

- කිසියම් මිලක දී ඉල්ලුම් කරන්නා වූ ප්‍රමාණය ඉක්මවා සපයන ප්‍රමාණය අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය වේ

  - අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය (සැපයුම් ප්‍රමාණය - ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය)

අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය හා අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය

සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (රු)	අපේක්ෂිත ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය (ඒකක)	අපේක්ෂිත සැපයුම් ප්‍රමාණය (ඒකක)	අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය	අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය
0	300	0	300	-300
10	250	50	200	-200
20	200	100	100	-100
30	**150**	**150**	**0**	**0**
40	100	200	-100	100
50	50	250	-200	200
60	0	300	-300	300

සමතුලිතයේදී අධි ඉල්ලුම හා අධි සැපයුම ශූන්‍ය වේ

අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය හා අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය ප්‍රස්තාරසටහනකින් පහත පරිදි පැහැදිලි කළ හැකිය.

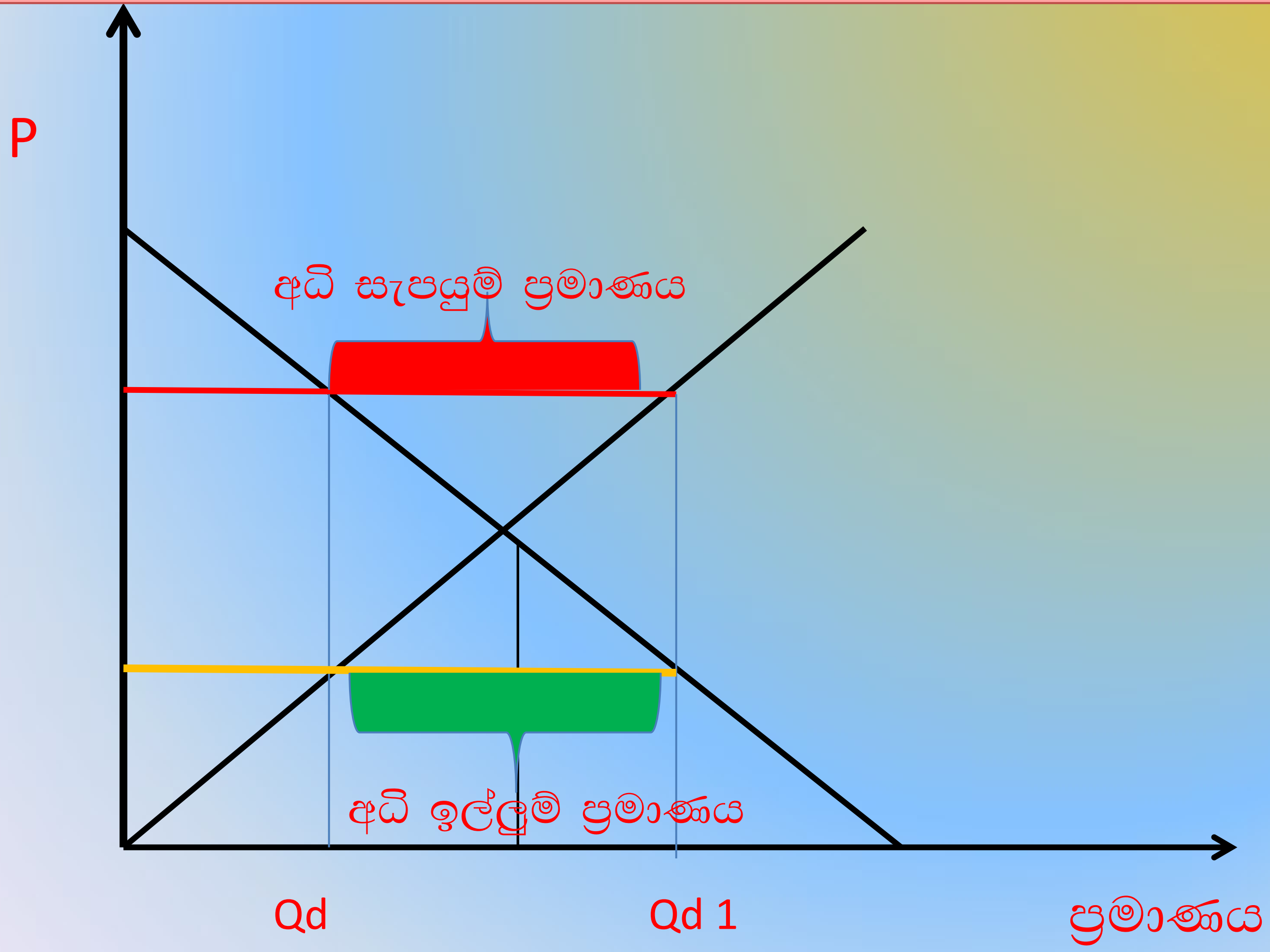

අධි ඉල්ලුම් මිල

- කිසියම් ඒකක ප්‍රමාණයක දී සපයන මිල ඉක්මවා ඉල්ලුම් කරන්නා වූ මිල අධි ඉල්ලුම් මිල වේ.

- අධි ඉල්ලුම් මිල ඉල්ලුම් මිල - සැපයුම් මිල

අධි සැපයුම් මිල

කිසියම් ඒකක ප්‍රමාණයක දී ඉල්ලුම් කරන මිල ඉක්මවා සපයන මිල අධිසැපයුම් මිල වේ.

- අධි සැපයුම් මිල = සැපයුම් මිල - ඉල්ලුම් මිල

අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල පහත පරිදි සංඛ්‍යා සටහනකින් ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

සලකා බලන භාණ්ඩයේ ප්‍රමාණය (ඒකක)	අපේක්ෂිත ඉල්ලුම් මිල (රු)	අපේක්ෂිත සැපයුම් මිල (රු)	අධි ඉල්ලුම් මිල	අධි සැපයුම් මිල
0	60	0	60	-60
50	50	10	40	-40
100	40	20	20	-20
150	**30**	**30**	**0**	**0**
200	20	40	-20	20
250	10	50	-40	40
300	0	60	-60	60

සමතුලිතයේදී අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල ශූන්‍ය වේ

අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල ප්‍රස්තාරසටහනකින් පහත පරිදි පැහැදිලි කළ හැකිය.

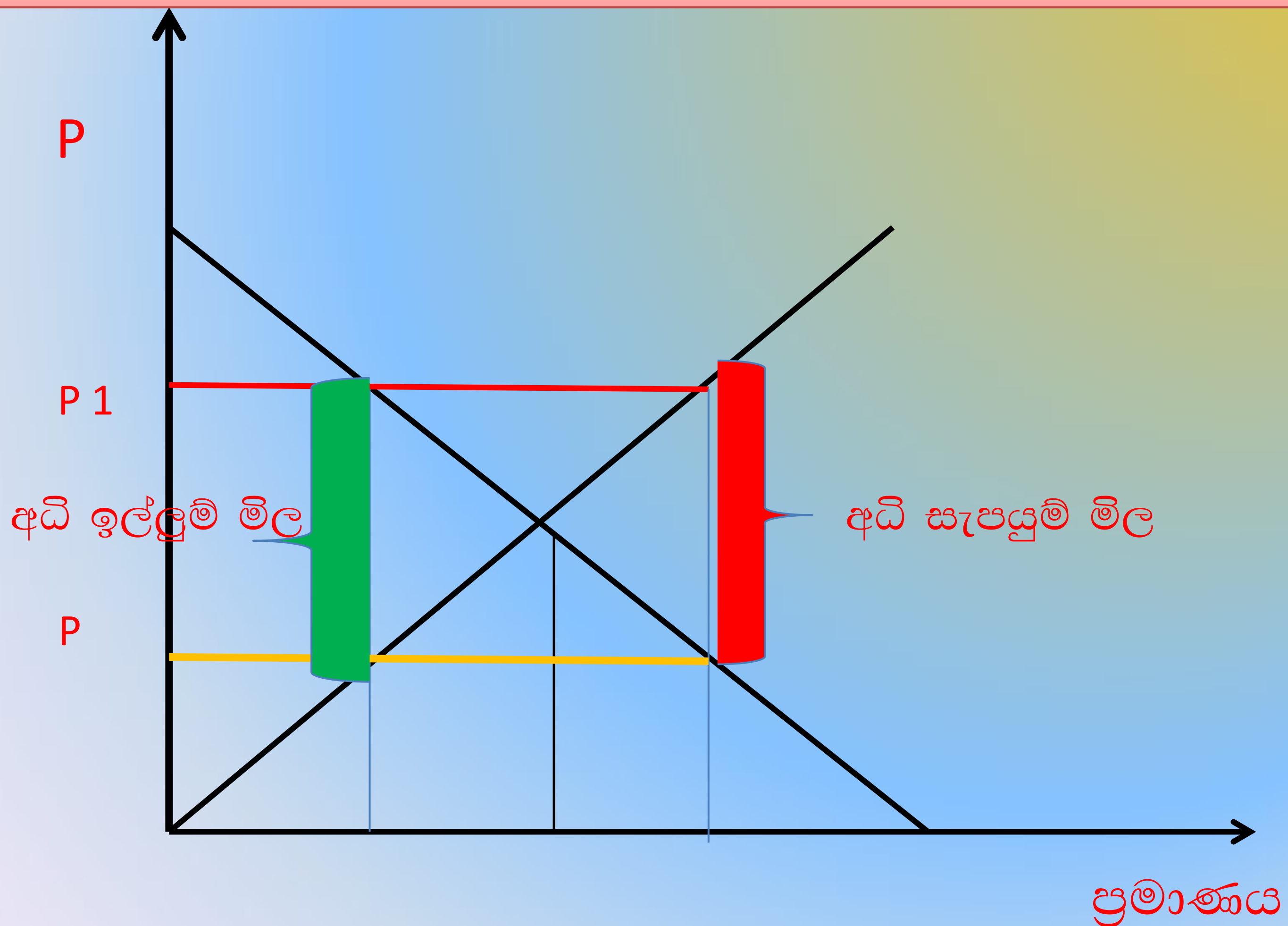

අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල සමීකරණ ඇසුරෙන් ද පැහැදිලි කළ හැකි ය.

- Qd = 300 – 5p
  - Qs = 5p
- අධි ඉල්ලුම් සමීකරණය ͵ ඉල්ලුම් සමීකරණය - සැපයුම් සමීකරණය

$$Ed = Qd - Qs$$

$$Ed = (300 - 5p) - (5p)$$

$$Ed = 300 - 5p - 5p$$

$$Ed = 300 - 10p$$

අධි සැපයුම් සමීකරණය, සැපයුම් සමීකරණය - ඉල්ලුම් සමීකරණය

- $Es = Qs - Qd$

$$Es = (5p) - (300 - 5p)$$

$$Es = 5p - 300 + 5p$$

$$Es = -300 + 10p$$

ආර්ථික අතිරික්තය

- ගැණුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් සමතුලිත හුවමාරුව තුලින් ලාභ අත්පත්කර ගනී.මෙලෙස දෙපිරිසම අත්කරගන්නා වාසිය ආර්ථික අතිරික්තයයි

ආර්ථික අතිරික්තය

- පාරිභෝගික අතිරික්තය
- නිෂ්පාදක අතිරික්තය

පාරිභෝගික අතිරික්තය

- වෙළෙඳපොළේ හුවමාරු කරගනු ලබන සමතුලිත භාණ්ඩ ප්‍රමාණය සඳහා පාරිභෝගිකයන් ගෙවීමට කැමැති මිල ක් සත්‍ය වශයෙන් ම ඔහු ගෙවන මිලත් අතර වෙනස පාරිභෝගික අතිරික්තය යි.

$$\frac{(\text{උපරිම ඉල්ලුම් මිල} - \text{සමතුලිත මිල})}{2} \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}$$

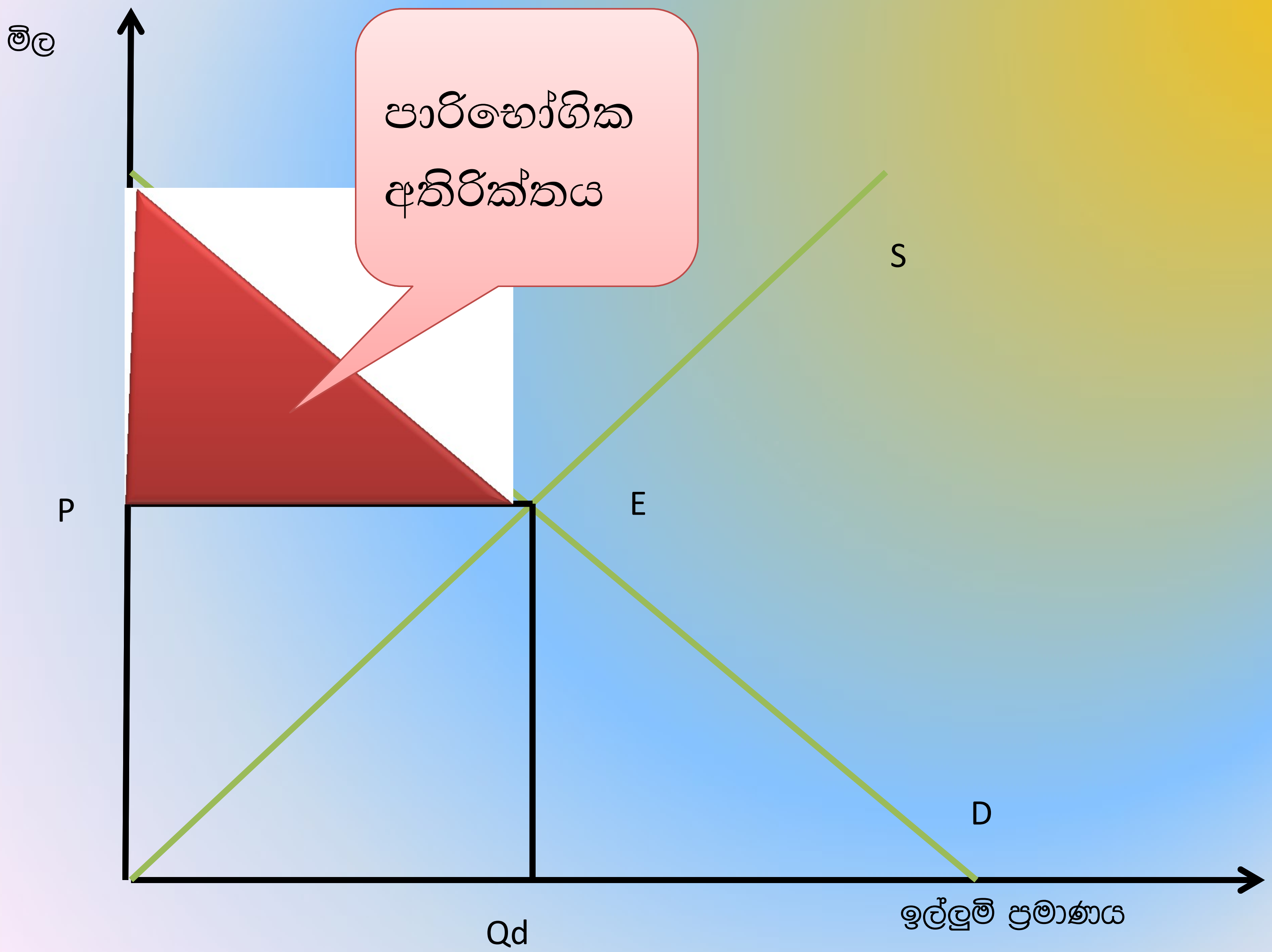

මිල
පාරිභෝගික අතිරික්තය
S
P
E
D
Qd
ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය

නිෂ්පාදක අතිරික්තය

- සැපයුම්කරුවන් භාණ්ඩ සඳහා අපේක්ෂා කරන අවම මිලත් (ආන්තික පිරිවැය) සත්‍ය වශයෙන් ම ඔවුන්ට වෙළෙඳපොළේ දි ලැබෙන මිලත් අතර වෙනස නිෂ්පාදක අතිරික්තයයි.

$$= \frac{\text{සමතුලිත මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{සැපයුම් ප්‍රමාණය}}{2}$$

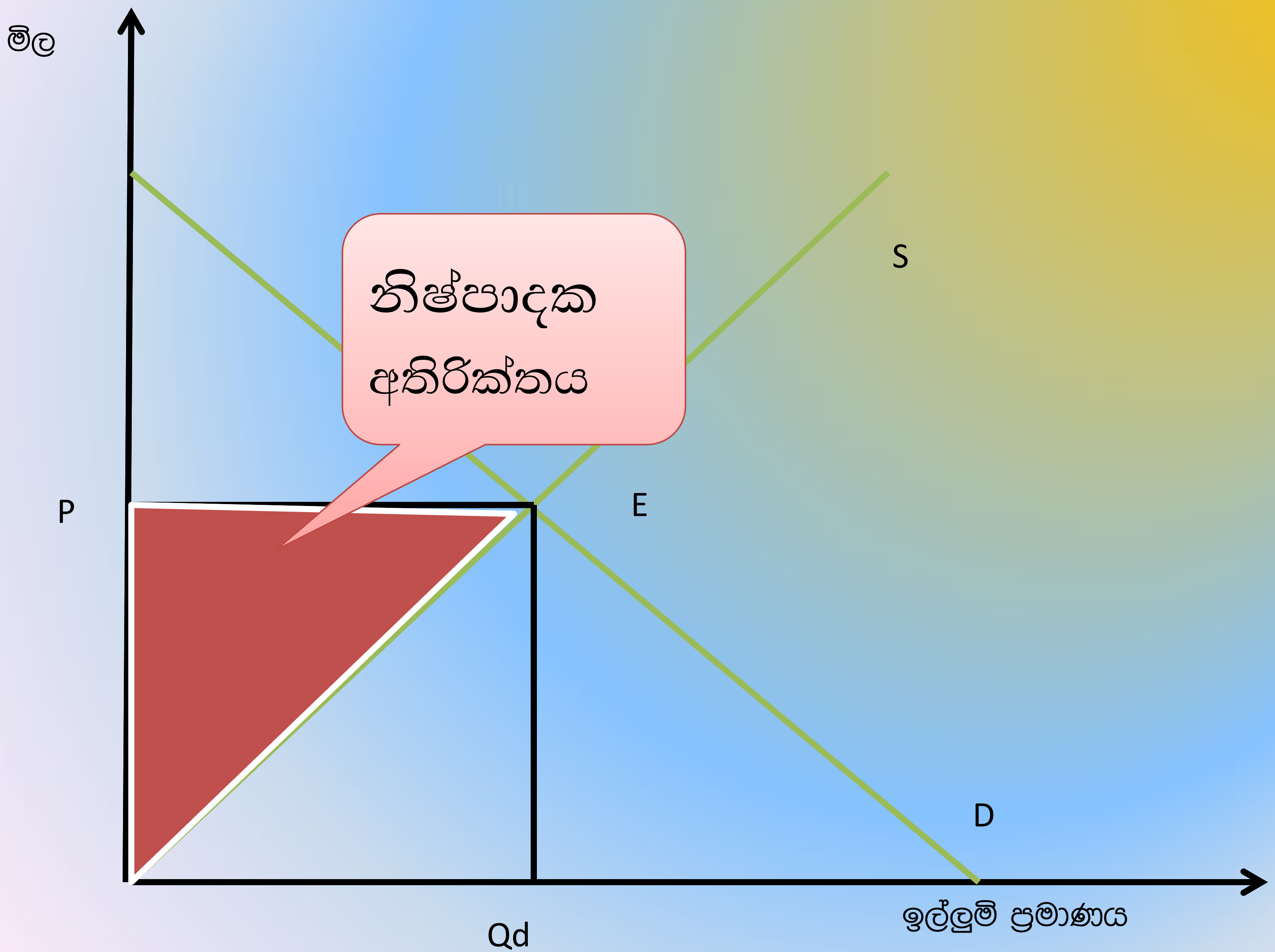
මිල
S
නිෂ්පාදක අතිරික්තය
P
E
D
ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය
Qd

- සමතුලිතයේදි ආර්ථික ලාභය හෙවත් ආර්ථික අතිරික්තය මෙය පාරිභෝගික අතිරික්තය හා නිෂ්පාදක අතිරික්තය එකතුකිරීමෙන්ද ලබාගත හැකිය

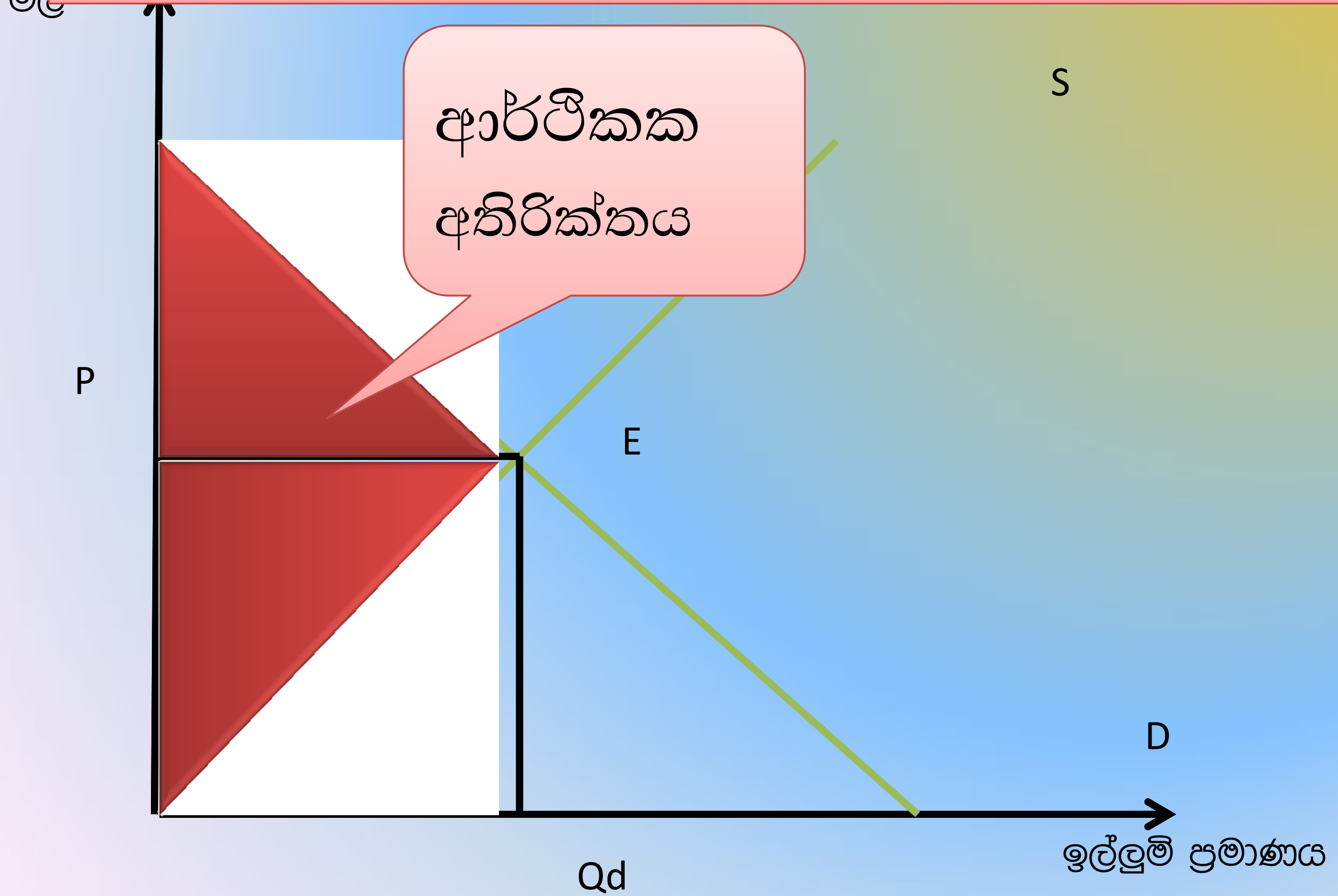

- සමතුලිතයේදි නිෂ්පාදක අයහාරය හෙවත් පාරිභෝගික පැහැදම

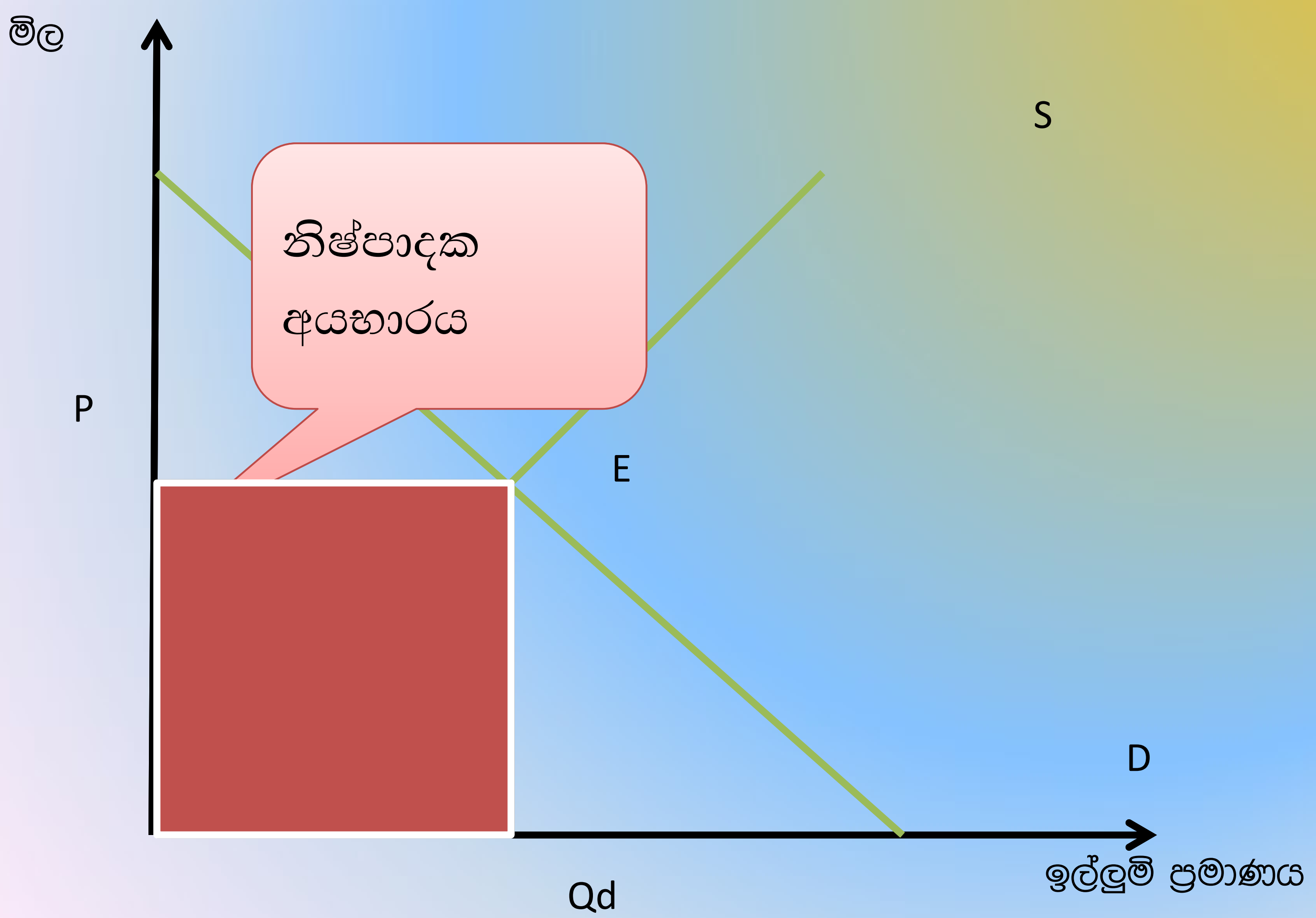

විචල්‍ය පිරිවැය

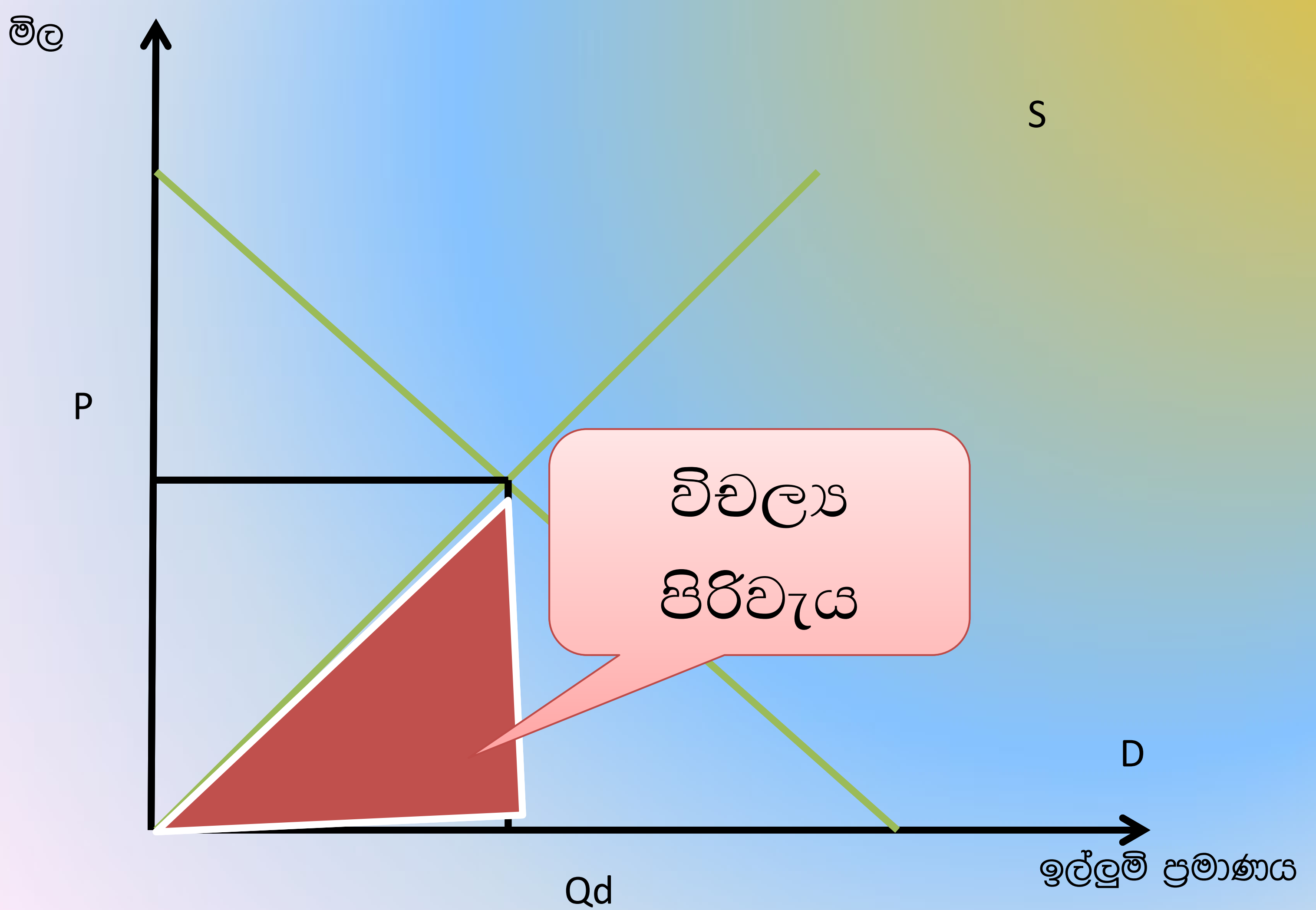

වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය වෙනස් වීම

- **වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය වෙනස් වන ආකාර පහත පරිදි වේ.**
    - සැපයුම් වක්‍රය ස්ථාවර ව තිබිය දී ඉල්ලුම් වක්‍රය වෙනස් වීම
    - ඉල්ලුම් වක්‍රය ස්ථාවර ව තිබිය ද සැපයුම් වක්‍රය වෙනස් වීම
    - ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් වක්‍ර දෙක ම එක වර වෙනස් වීම

සැපයුම් වක්‍රය ස්ථාවරව තිබිය ද ඉල්ලුම් වක්‍රය වෙනස් වීම

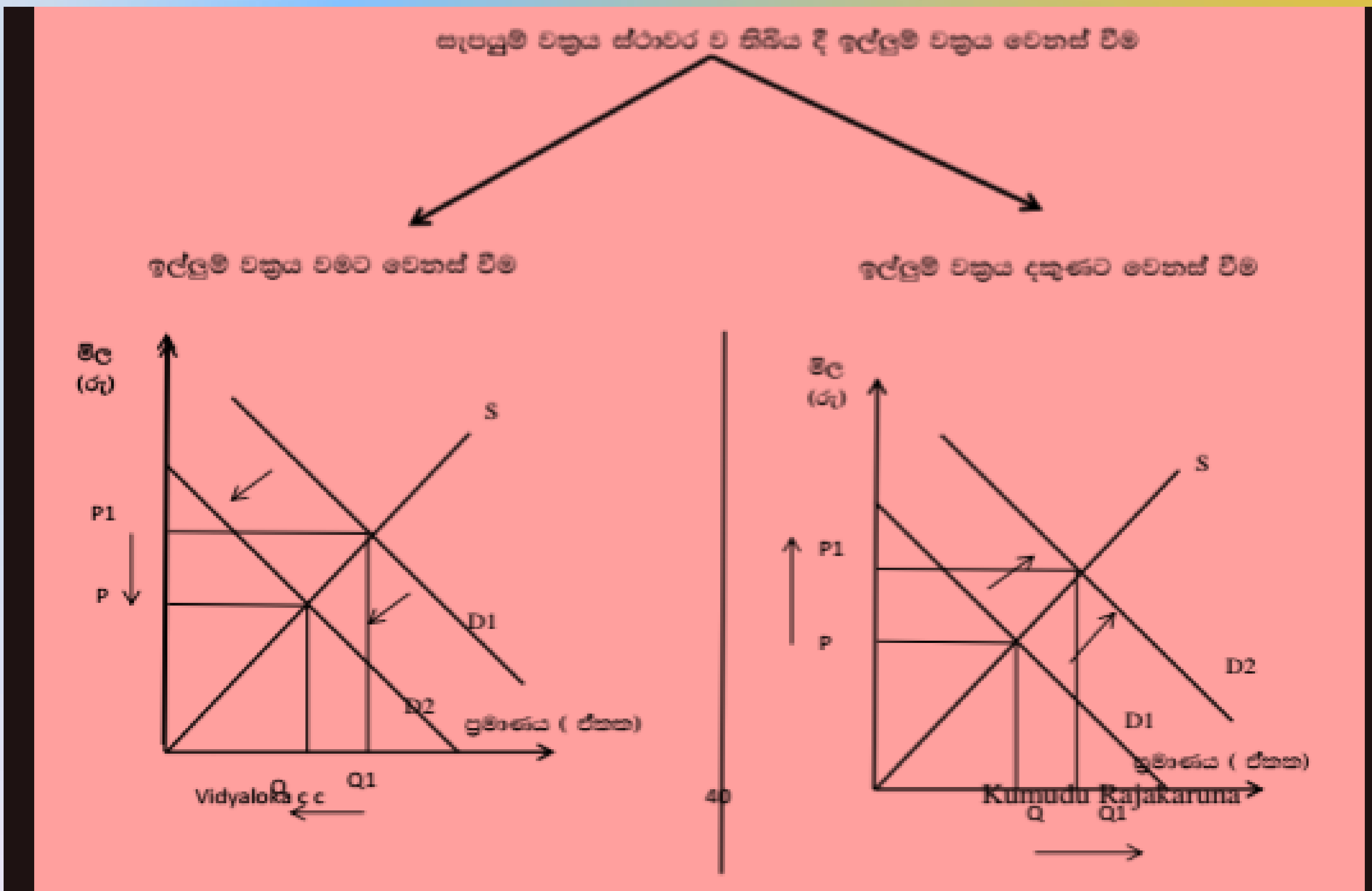

ඉල්ලුම් වක්‍රය ස්ථාවර ව තිබිය ද සැපයුම් වක්‍රය වෙනස් වීම

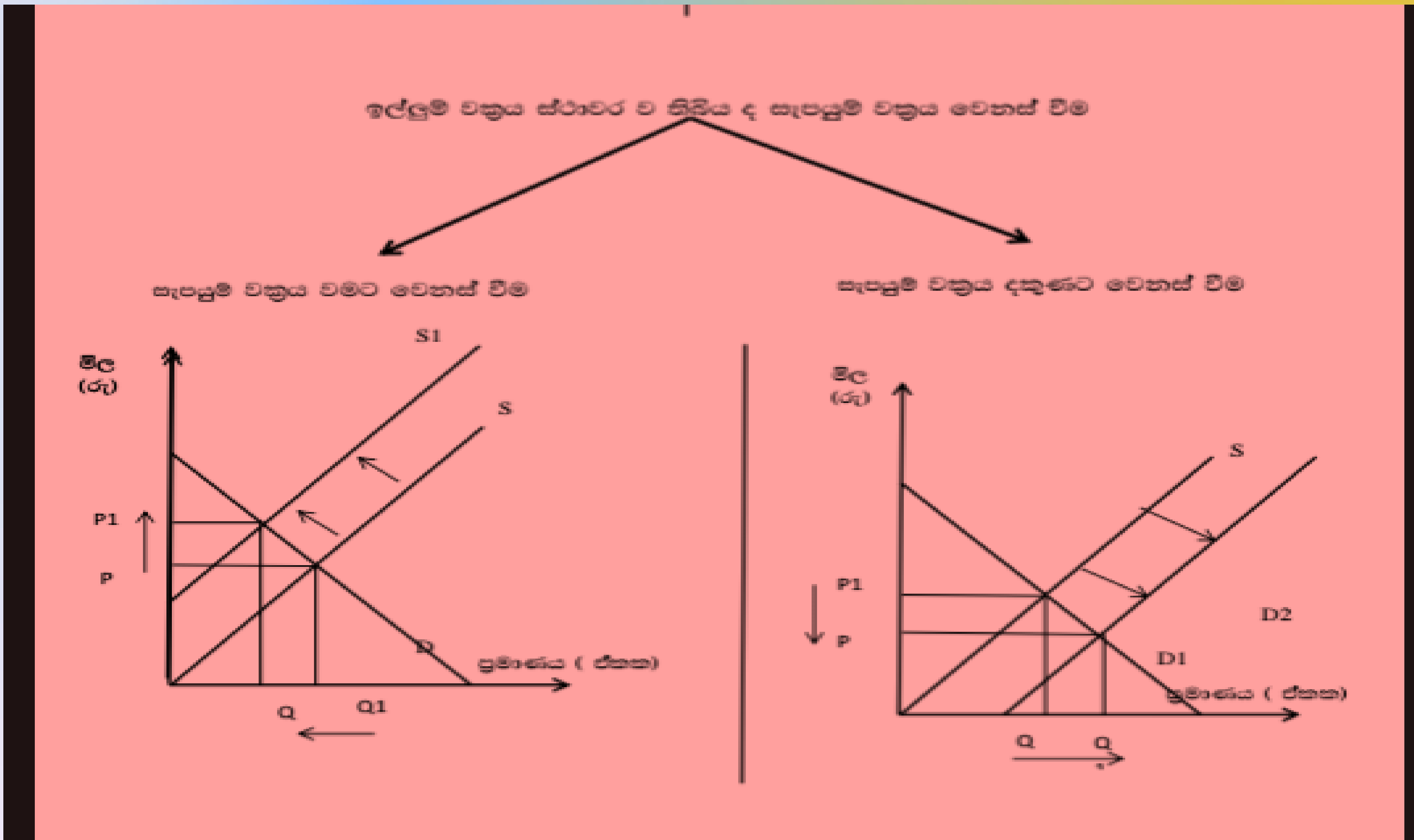

ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් වක්‍ර දෙක ම එක වර වෙනස් වීම

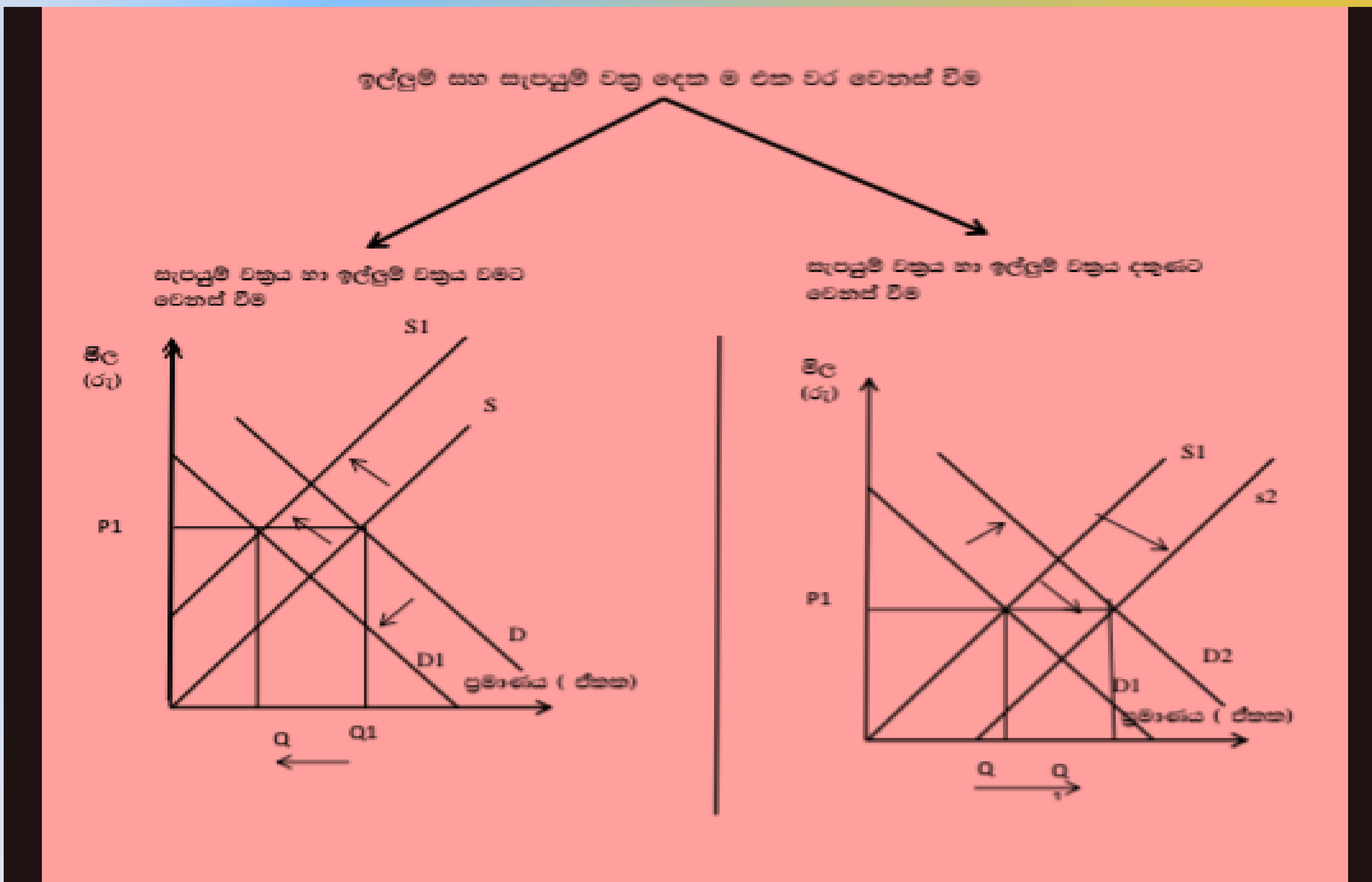

මීට අමතරව ඉල්ලුම් සමාන ප්‍රතිශතයකින් වැඩි වන විට සැපයුම සමාන ප්‍රතිශතයකින් අඩු වීම මගිනද සමතුලිතය වෙනස්වේ

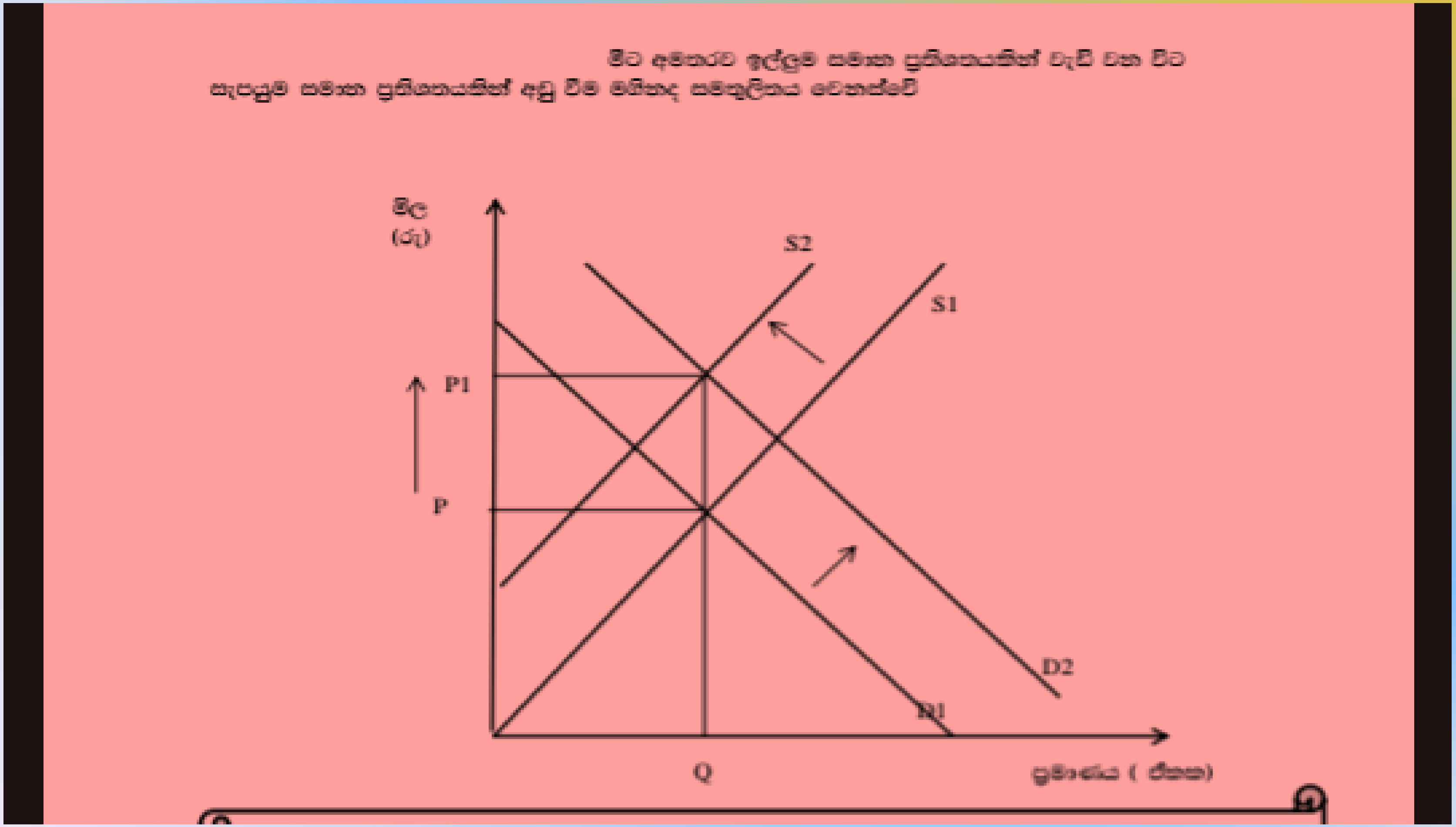

නම්‍යතාව

- ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
- සැපයුම් නම්‍යතාව

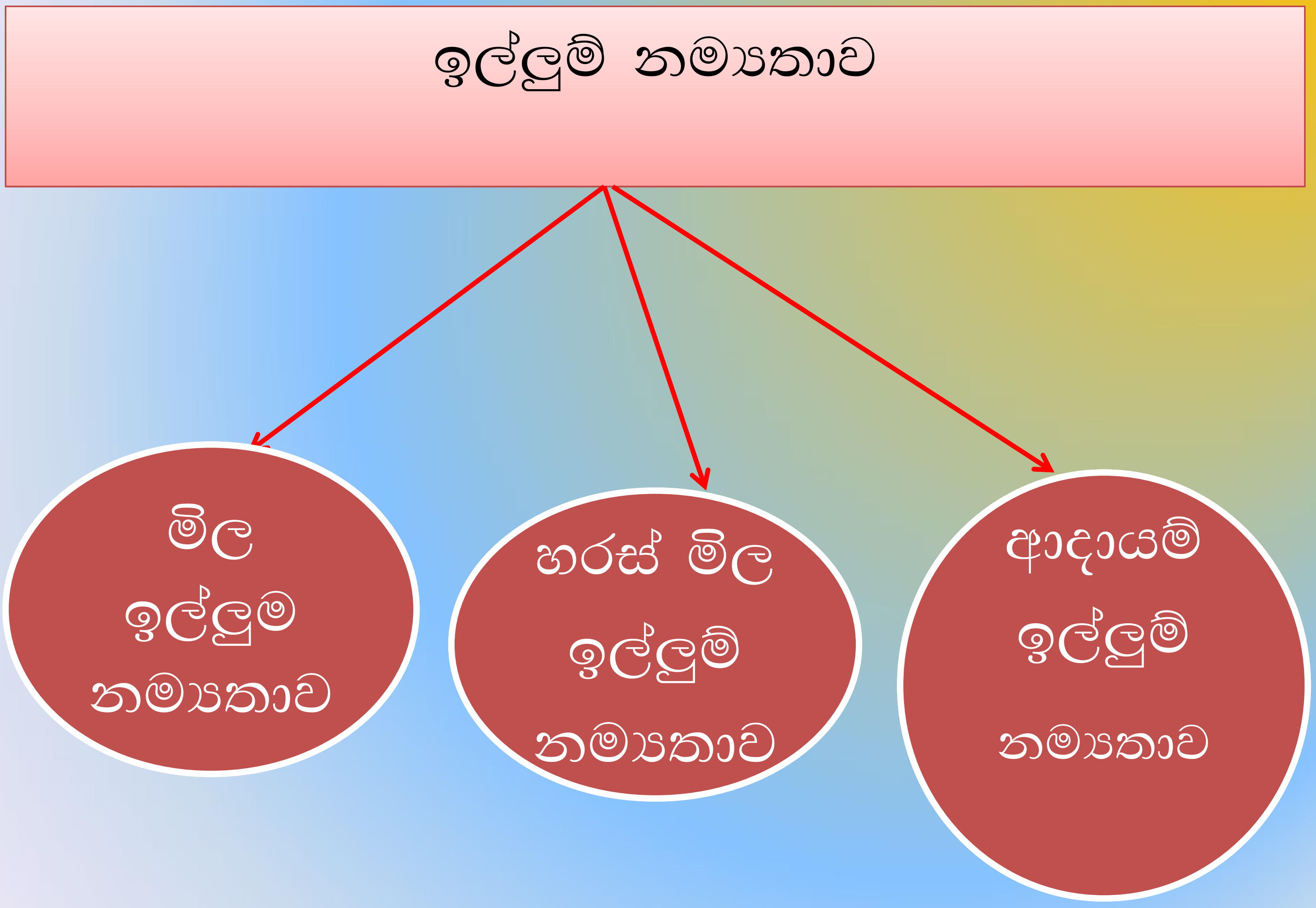
ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
මිල ඉල්ලුම නම්‍යතාව
හරස් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- මිලෙහි ප්‍රතිශත වෙනසකට සාපේක්ෂ ව ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතක වෙනස් වීම මැන දක්වීම මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව ලෙස හඳුන්වයි.

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- ලක්ෂ්‍යය මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
- චාප මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

ලක්ෂ්‍යය මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- ඉල්ලුම් කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දි ඉල්ලුම් වක්‍රයේ කිසියම් ලක්ෂ්‍යයක මිලේ සුළු ප්‍රතිශතක වෙනසකට අනුව ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම ලක්ෂ්‍යය මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවි.

$$Ed = \frac{\frac{\Delta Q}{Q} \times 100}{\frac{\Delta P}{P} \times 100} = \frac{\Delta Q}{Q} \div \frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta Q}{Q} \times \frac{P}{\Delta P} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

චාප මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- ඉල්ලුම් වක්‍රයේ නිශ්චිත ලක්ෂ දෙකක් අතර ප්‍රදේශයේ මිලෙහි විශාල ප්‍රතිශතක වෙනසකට
- සාපේක්ෂ ව ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම චාප මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව වේ

එය ගණනය කරන සූත්‍රය පහත දැක්වේ.

- $AEd = \frac{\Delta Qd}{\Delta P} \times \frac{P1+P2}{Q1+Q2}$

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතා සංගුණකයේ වටිනාකම අනුව මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවයේ ප්‍රභේද

I. ped = 0) පූර්ණ අනම්‍ය ඉල්ලුම

II. ped <1) නම්) අනම්‍ය ඉල්ලුම

III. ped = 1) නම්) ඒකීය නම්‍ය ඉල්ලුම

IV. ped > 1) නම්) නම්‍ය ඉල්ලුම

V ped =∝) නම්) පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම

පූර්ණ අනම්‍ය ඉල්ලුම
(Perfectly Inelastic Demand)

- යම් භාණ්ඩයක මිල ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වුව ද එහි ඉල්ලුම ප්‍රමාණය නොවෙනස් ව පවතී නම් එය පූර්ණ අනම්‍ය ඉල්ලුම වේ.

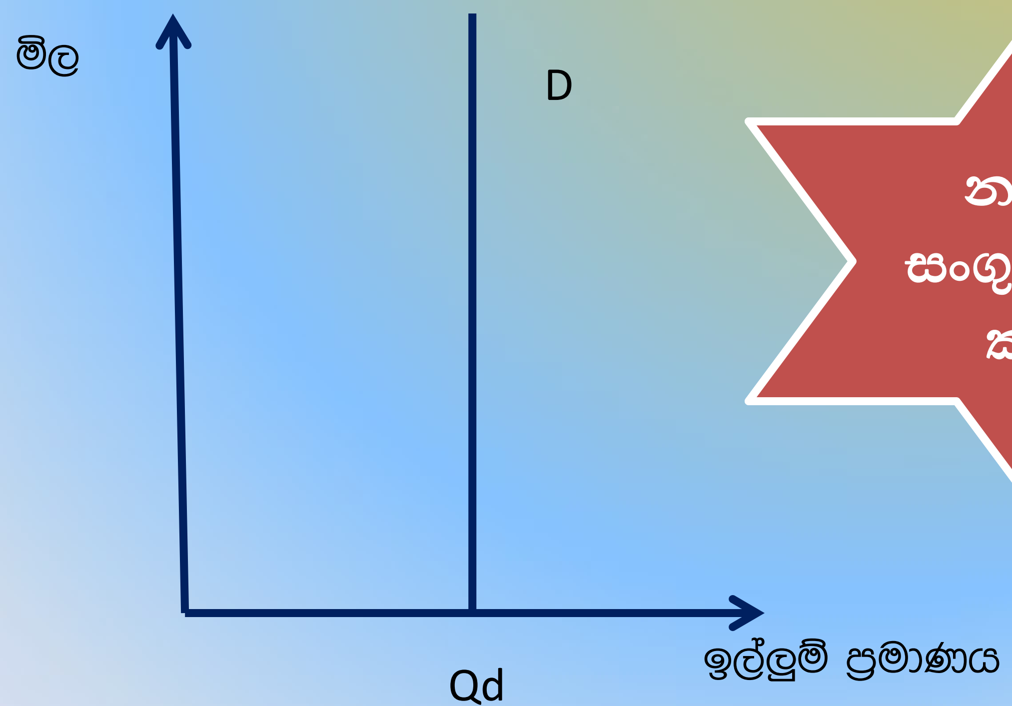

නම්‍යතා සංගුණකය 0 ක් වේ

• අනම්‍ය ඉල්ලුම - Inelastic demand

- යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයට වඩා අඩු ප්‍රතිශතයකින් එම භාණ්ඩයේ **ඉල්ලුම්** ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය අනම්‍ය **ඉල්ලුම** වේ.

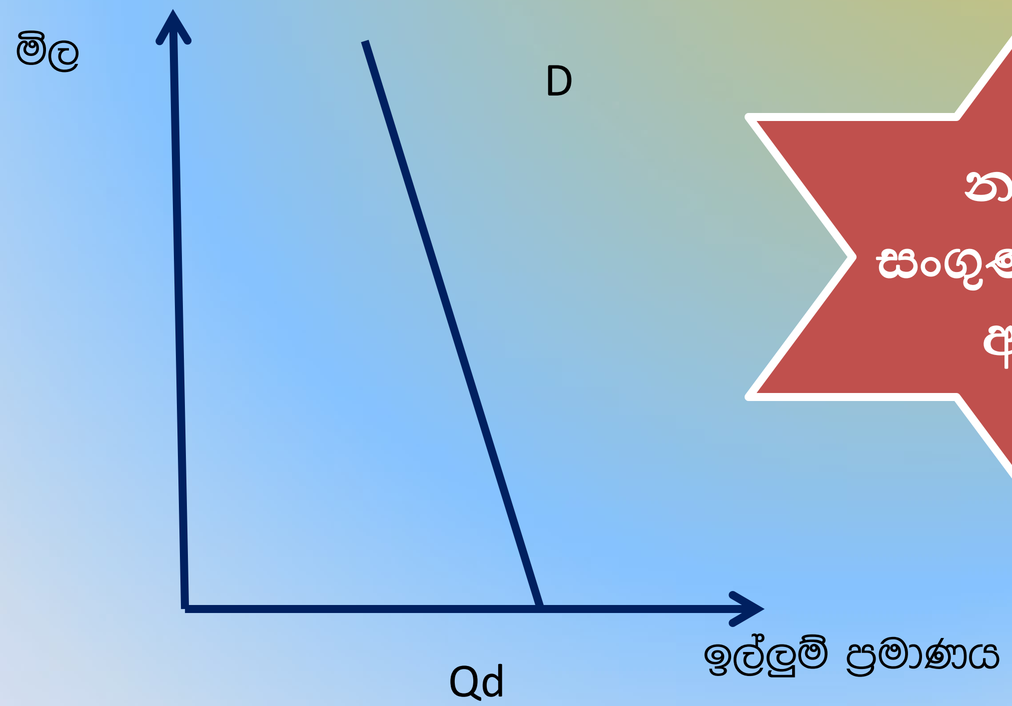

නම්‍යතා සංගුණකය 1 ට අඩුවේ

• ඒකීය නම්‍ය ඉල්ලුම - Unitay elasticity of demand

- යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයට සමාන ප්‍රතිශතයකින් එම භාණ්ඩයේ **ඉල්ලුම්** ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය ඒකීය නම්‍ය **ඉල්ලුම** වේ..

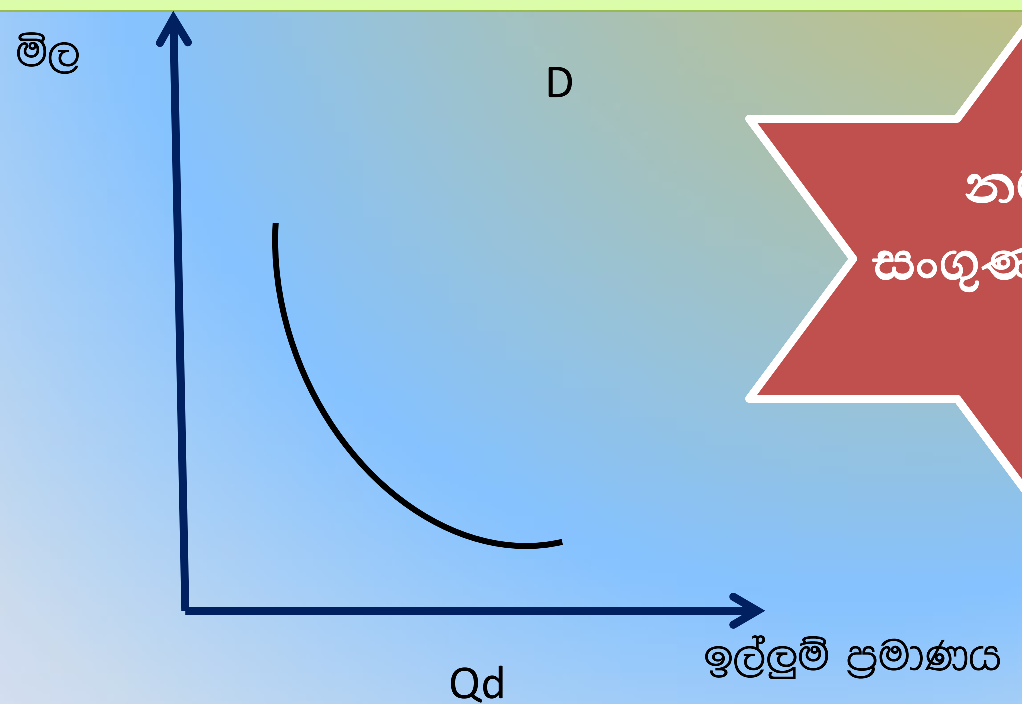

නම්‍යතා සංගුණකය 1 ක් වේ

• නම්‍ය ඉල්ලුම - **elastic demand.**

• යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයට වඩා වැඩි ප්‍රතිශතයකින් එම භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය නම්‍ය ඉල්ලුම වේ.

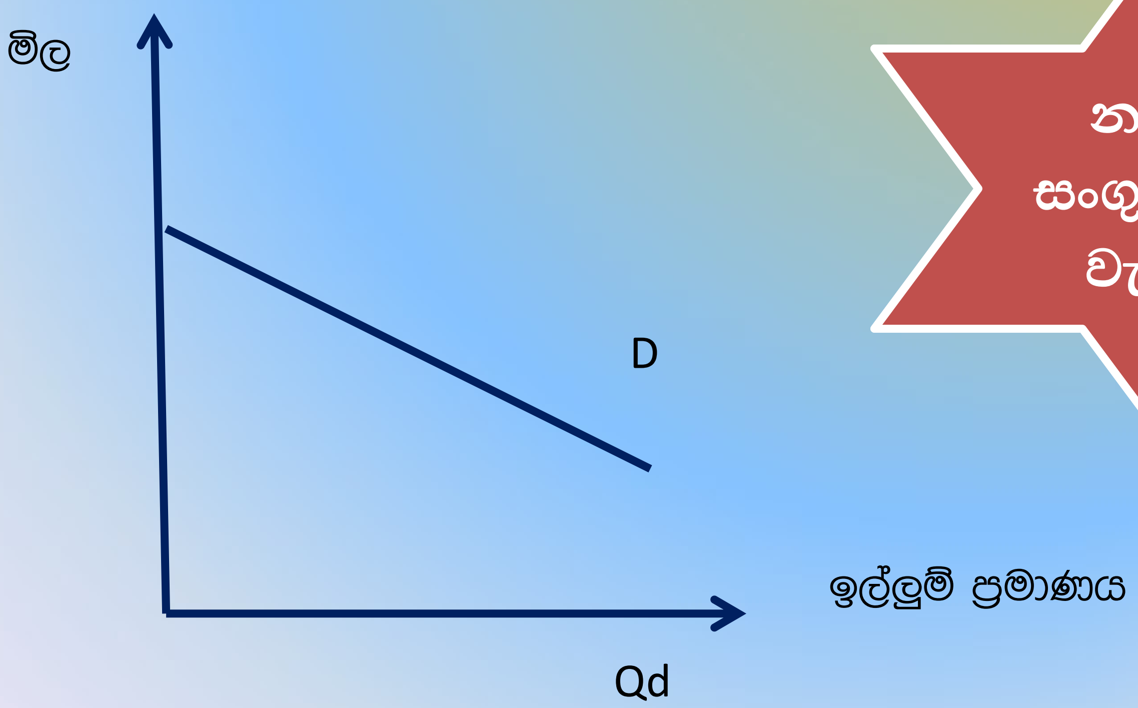

පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම - **Perfectly elastic demand.**

- යම් භාණ්ඩයක මිල ඉතා ම සුළු ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වන විට එම භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම ප්‍රමාණය ඉතාම විශාල ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වේ නම් එය පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම ලෙස හදුන්වයි

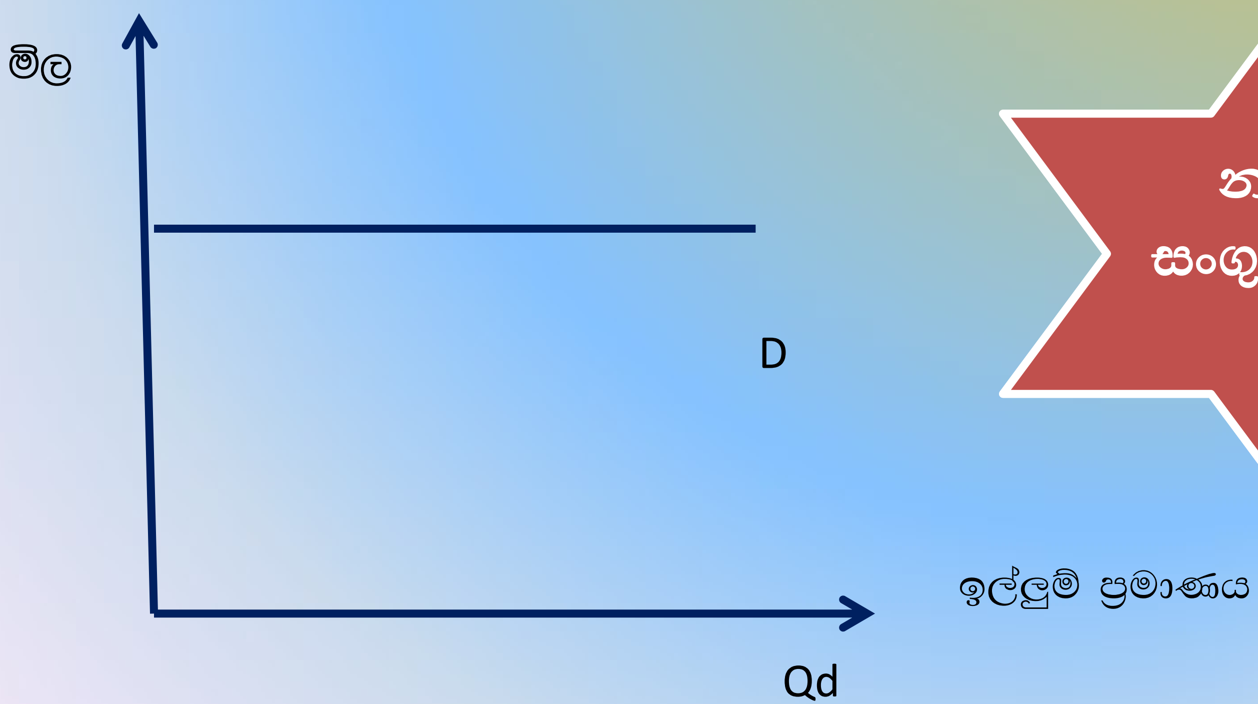

නම්‍යතා සංගුණකය ∝ වේ

ඉල්ලුම් වක්‍රයේ බෑවුම හා මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය

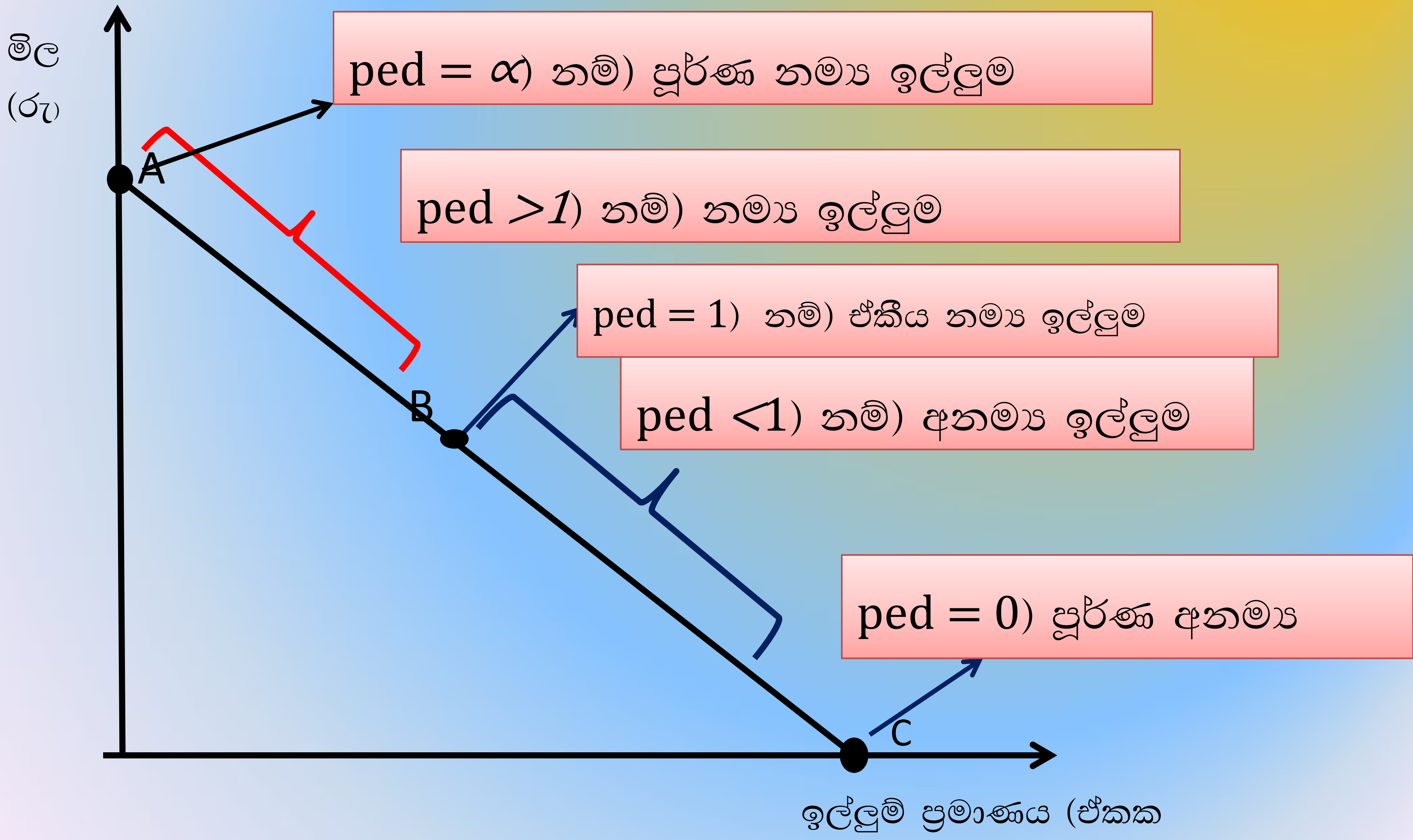

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව තීරණය කරන සාධක

- මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතා තීරක පහත දැක් වේ.

1. සලකා බලන භාණ්ඩයක සුබෝපභෝගි බව හෝ අත්‍යවශ්‍ය බව

2ග භාණ්ඩයකට ඇති ආදේශක සංඛ්‍යාව හා ඒවායේ සමීප බව පාරිභෝගික ආදායමෙන් භාණ්ඩය මිල දී ගැනීමට වැය කරන ප්‍රතිශතය

3ග භාණ්ඩයක ඇති විකල්ප භාවිත සංඛ්‍යාව

4ග මිල වෙනස් වීම හේතුවෙන් එයට හැඩ ගැසීමට ගත වන කාලය

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව හා පාරිභෝගික පැහැදම/ ව්‍යාපාරික අයභාරය

- මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව දී ඇති විටෙක අදාළ භාණ්ඩයේ මිල වෙනස් වීම මත පාරිභෝගික පැහැදම වෙනස් වන ආකාරය නිශ්චය කළ හැකි ය. මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව හා පාරිභෝගික පැහැදම/ ව්‍යාපාරික අයභාරය අතර සම්බන්ධතාවක් පවතී.

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව ප්‍රායෝගික ව වැදගත් වන අවස්ථා නම්,

- පාරිභෝගිකයන්ට, නිෂ්පාදකයාට හා ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයනට තීරණ ගැනීම සඳහා නම්‍යතා සංකල්පය වැදගත් වේ.
- භාණ්ඩයක මිල වැඩි / අඩු වන විට පාරිභෝගික පැහැදම / නිෂ්පාදන අයභාරයට කෙරෙන බලපෑම ප්‍රරෝකථනය කළ හැකි වීම.
- ආදායම උපරිම කෙරෙන අවස්ථාවක සහ නිමැවුම සඳහා තීරණය කළ හැකි වීම
- ව්‍යාපාර ආයතනයකට ඇති ඒකාධිකාරි ශක්තිය නිශ්චය කළ හැකි වීම
- ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සඳහා භාවිත කළ හැකි වීම
- වක්‍ර බදු පැනවීමේ දි අදාළ භාණ්ඩ තෝරාගැනීම

හරස් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- වෙළෙඳපොළේ හුවමාරු වන එක් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වීම තවත් භාණ්ඩයක **ඉල්ලුම** වෙනස් වීමට බලපායි. **ඉල්ලුම** කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දි සම්බන්ධිත භාණ්ඩයක මිලේ ප්‍රතිශතක වෙනසට සාපේක්ෂ ව සලකා බලන භාණ්ඩයේ **ඉල්ලුමෙ** ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම හරස් මිල **ඉල්ලුම්** නම්‍යතාව ලෙස හැඳින්වේ.

$$Exy = \frac{\Delta Qx}{\Delta Py} \times \frac{Py}{Qx}$$

Exy - → හරස් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

$\Delta Qd\ddot{x}$ → සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ වෙනස

ΔPy → සම්බන්ධිත භාණ්ඩයේ මිලේ වෙනස

Py - → සම්බන්ධිත භාණ්ඩයේ පළමු මිල

Qx- → සලකා බලන භාණ්ඩයේ පළමු ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය

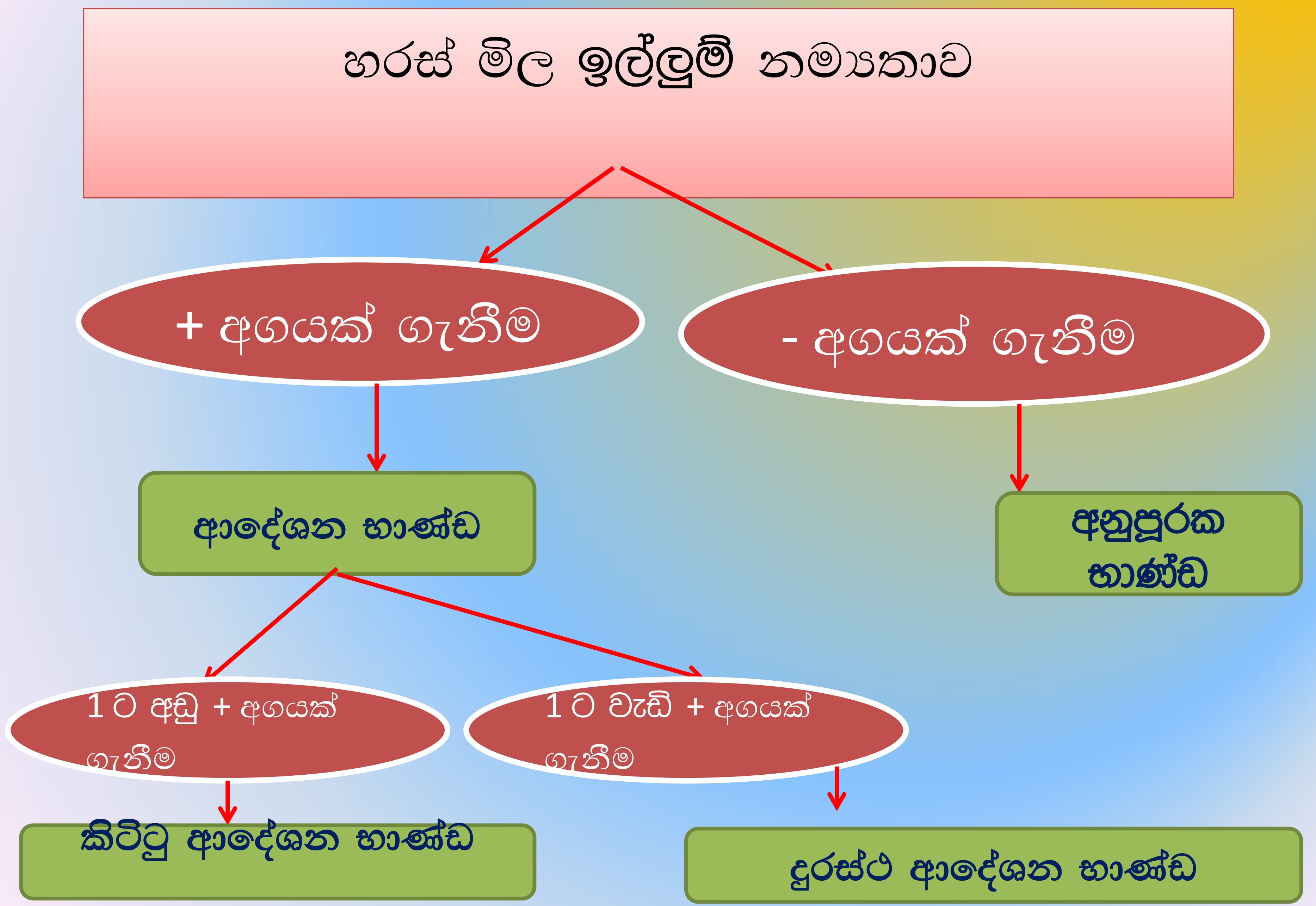
හරස් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
+ අගයක් ගැනීම
- අගයක් ගැනීම
ආදේශන භාණ්ඩ
අනුපූරක භාණ්ඩ
1 ට අඩු + අගයක් ගැනීම
1 ට වැඩි + අගයක් ගැනීම
කිට්ටු ආදේශන භාණ්ඩ
දුරස්ථ ආදේශන භාණ්ඩ

හරස් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතා සංගුණකයේ ප්‍රායෝගිකව වැදගත් වන ආකාර

- භාණ්ඩ වර්ග අතර පවතින අන්තර් සම්බන්ධතාව විග්‍රහ කිරීමට
- භාණ්ඩ සඳහා වෙළෙඳපොළේ තරගකාරීත්වය තීරණය කිරීමට
- භාණ්ඩවල හා සේවාවල සාපේක්ෂ ඉල්ලුම වෙනස් වීම් පුරෝකථනය කිරීමට

ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

- පාරිභෝගික ආදායම වෙනස් වන විට එක් එක් භාණ්ඩ වර්ග සඳහා පවතින ඉල්ලුම් වෙනස් වන ආකාරය එකිනෙකට වෙනස් ස්වරූපයක් ගනී.
- ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදි , පාරිභෝගික ආදායම් ප්‍රතිශත වෙනසකට සාපේක්ෂ ව සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව වේ.

$$Yed = \frac{\Delta Q}{\Delta y} \times \frac{y}{Q}$$

- Yed = ආදායම් ඉල්ලුම නම්‍යතාව
- ΔQ = ඉල්ලුමේ වෙනස
- Δy =ආදායමේ වෙනස
- y =පළමු ව දී ඇති ආදායම
- **Q** = පළමු ආදායම යටතේ පැවති ඉල්ලුම

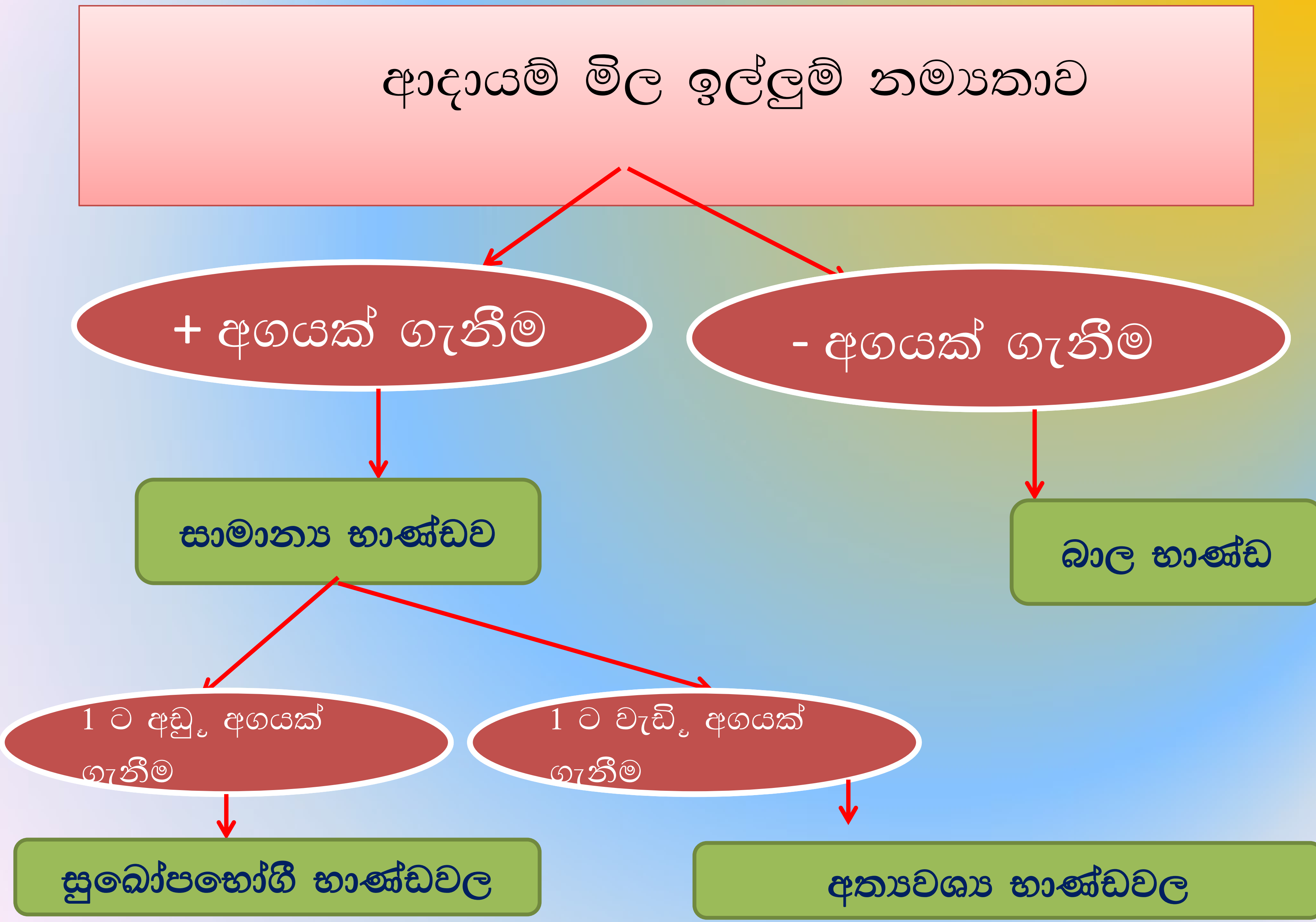
ආදායම් මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
+ අගයක් ගැනීම
- අගයක් ගැනීම
සාමාන්‍ය භාණ්ඩව
බාල භාණ්ඩ
1 ට අඩු අගයක් ගැනීම
1 ට වැඩි අගයක් ගැනීම
සුඛෝපභෝගී භාණ්ඩවල
අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩවල

ආර්ථික විග්‍රහයන් සඳහා ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව යොදාගත හැකි ආකාර

- අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ , සුඛෝපභෝගී භාණ්ඩ හා බාල භාණ්ඩ යනුවෙන් වර්ග කිරීමට
- ආදායම් වෙනස් වීම මත වෙළෙඳ පොළේ භාණ්ඩවලට ඇති ඉල්ලුම වෙනස් වන ආකාරය පුරෝකථනය කිරීමට

සැපයුම් මිල නම්‍යතාව

- සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබිය දී භාණ්ඩයේ මිල වෙනස් වීම කෙරෙහි සැපයුම් ප්‍රමාණය දක්වන සංවේදිතාව සැපයුම් මිල නම්‍යතාව යි.
- එනම් සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල යම් ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වන විට සැපයුම් ප්‍රමාණය කොපමණ ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වේ ද යන්න මැන දැක්වීම සැපයුම් මිල නම්‍යතාවයෙන් සිදු කරයි. සැපයුම් නම්‍යතාව ලෙසින් ව්‍යවහාර වන්නේ ද සැපයුම් මිල නම්‍යතාව ම ය.

මිල සැපයුම් නම්‍යතාව

- ලක්ෂ්‍යය මිල සැපයුම් නම්‍යතාව
- චාප මිල සැපයුම් නම්‍යතාව

ලක්ෂ්‍යය මිල සැපයුම් නම්‍යතාව

- සැපයුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දි, සැපයුම් වක්‍රයේ කිසියම් ලක්ෂ්‍යයයක මිලේ සුළු ප්‍රතිශතක වෙනසකට අනුව සැපයුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම ලක්ෂ්‍යය මිල සැපයුම් නම්‍යතාවි.

$$Eds = \frac{\Delta Qs}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

සැපයුම් මිල නම්‍යතාව (ES) $= \dfrac{\Delta\, QS\%}{\Delta\, P\%}$

$$= \frac{\dfrac{\Delta QS}{QS} \times 100}{\dfrac{\Delta P}{P} \times 100}$$

$$= \frac{\Delta QS}{QS} \times \frac{\Delta P}{P}$$

$$ES = \frac{\Delta QS}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

චාප මිල සැපයුම් නම්‍යතාව

- ලක්ෂ්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාව න්‍යායාත්මක සංකල්පයකි. විශාල මිල වෙනස් වීමක නම්‍යතාව ගණනය කිරීම සඳහා ලක්ෂ්‍ය සැපයුම් නම්‍යතා සංකල්පය යෝග්‍ය නොවේ.

  ඊට හේතුව වන්නේ එක ම ප්‍රමාණයකින් මිල අඩුවීමක දි හෝ වැඩිවීමක දි හෝ විශාල වෙනස්කම් සහිත නම්‍යතා අගය දෙකක් ලැබීම යි.

$$AEs = \frac{\Delta Qs}{\Delta P} \times \frac{P1 + P2}{Q1 + Q2}$$

$$\text{චාප සැපයුම් නම්‍යතාව} = \frac{\Delta QS}{\Delta P} \times \frac{\frac{P_1 + P_2}{2}}{\frac{Q_1 + Q_2}{2}} = \frac{\Delta QS}{\Delta P} \times \frac{P_1 + P_2}{Q_1 + Q_2}$$

සැපයුම් මිල නම්‍යතා ප්‍රභේද

- සැපයුම් නම්‍යතා සංගුණකය සඳහා ලැබෙන අගය ශූන්‍යයේ (0) සිට අපරිමිත (්) දක්වා වෙනස් වේ. එම සංගුණකයෙහි අගය පදනම් කරගනිමින් සැපුයම් මිල නම්‍යතා ප්‍රභේද පහක් දැක්විය හැකි ය.

සැපුයම් මිල නම්‍යතා ප්‍රභේද

- 1. ඒකීය සැපයුම් නම්‍යතාව
- 2. ඒකට අඩු සැපයුම් නම්‍යතාව
- 3. ඒකට වැඩි සැපයුම් නම්‍යතාව
- 4. පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාව

  5. පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාව

පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම
(Perfectly Inelastic Supply)

- අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දී භාණ්ඩයේ මිලේ ඇති වන වෙනස් වීමකට ප්‍රතිචාර වශයෙන් භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණයෙහි කිසි දු වෙනසක් සිදු නොවේ නම් ඒ පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාවයි.

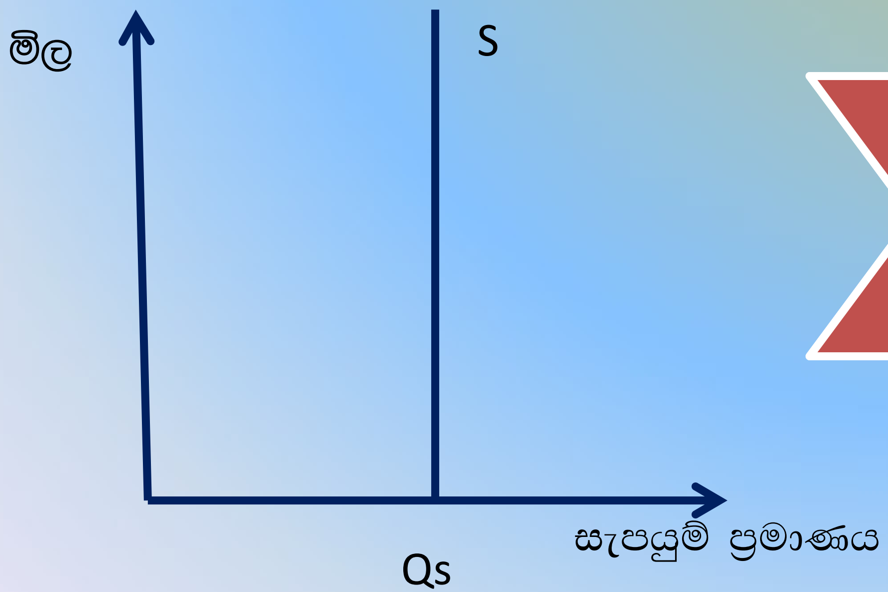

නම්‍යතා සංගුණකය 0 ක් වේ

• අනම්‍ය සැපුයම - **Inelastic Supply**

- අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ම තිබිය දී භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයට වඩා අඩු ප්‍රතිශතයකින් සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වන්නේ නම් එය එකට අඩු (අනම්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාව) සැපයුම් තත්ත්වයකි

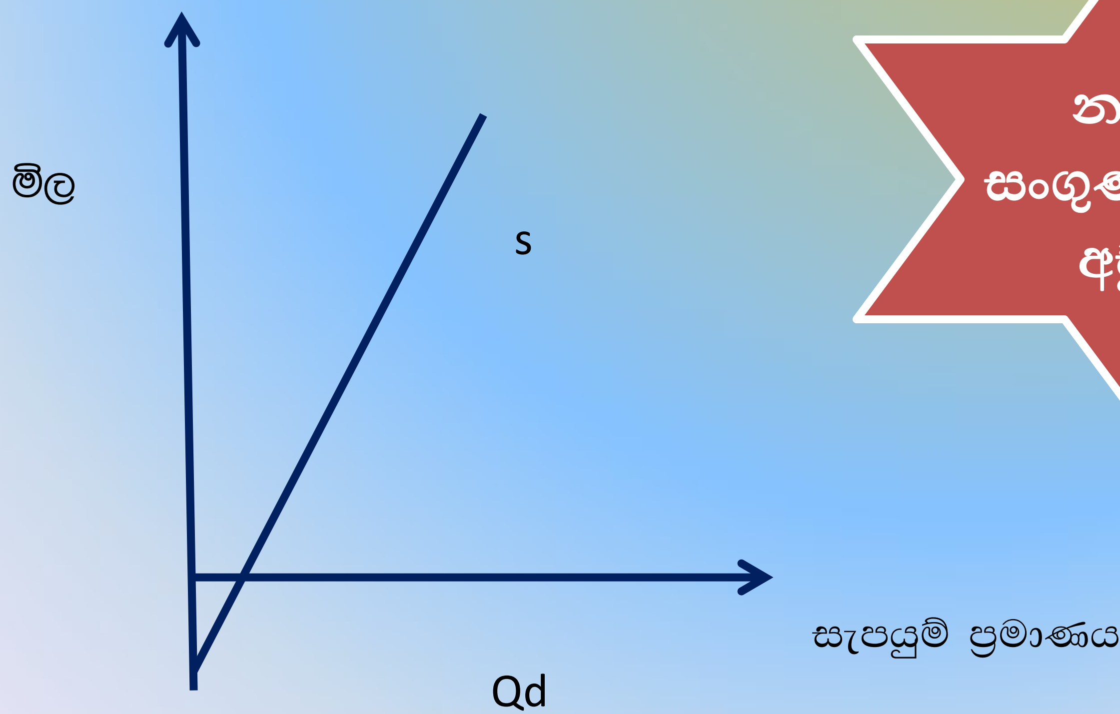

නම්‍යතා සංගුණකය 1 ට අඩු වේ

• ඒකීය නම්‍ය සැපුයම - **Unitay elasticity of Supply**

• සැපයුම් කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයෙන් ම සැපයුම් ප්‍රමාණය ද වෙනස් වේ නම් එය ඒකීය නම්‍ය සැපයුමයි.

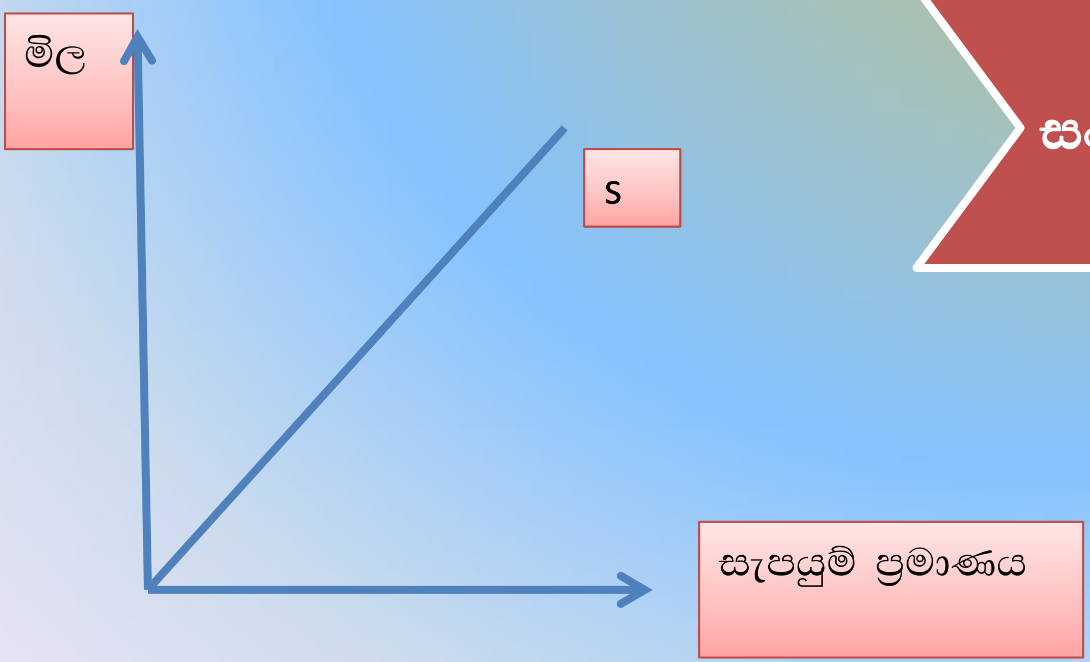

නම්‍යතා සංගුණකය 1 ක් වේ

• නම්‍ය සැපුයම - **elastic Supply**

- අනෙකුත් සාධක නොවෙනස් ව තිබිය § මිල වෙනස් වන ප්‍රතිශතයට වඩා වැඩි ප්‍රතිශතයකින් සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය එකට වැඩි සැපයුම් නම්‍යතාව(නම්‍ය සැපයුම)යි.

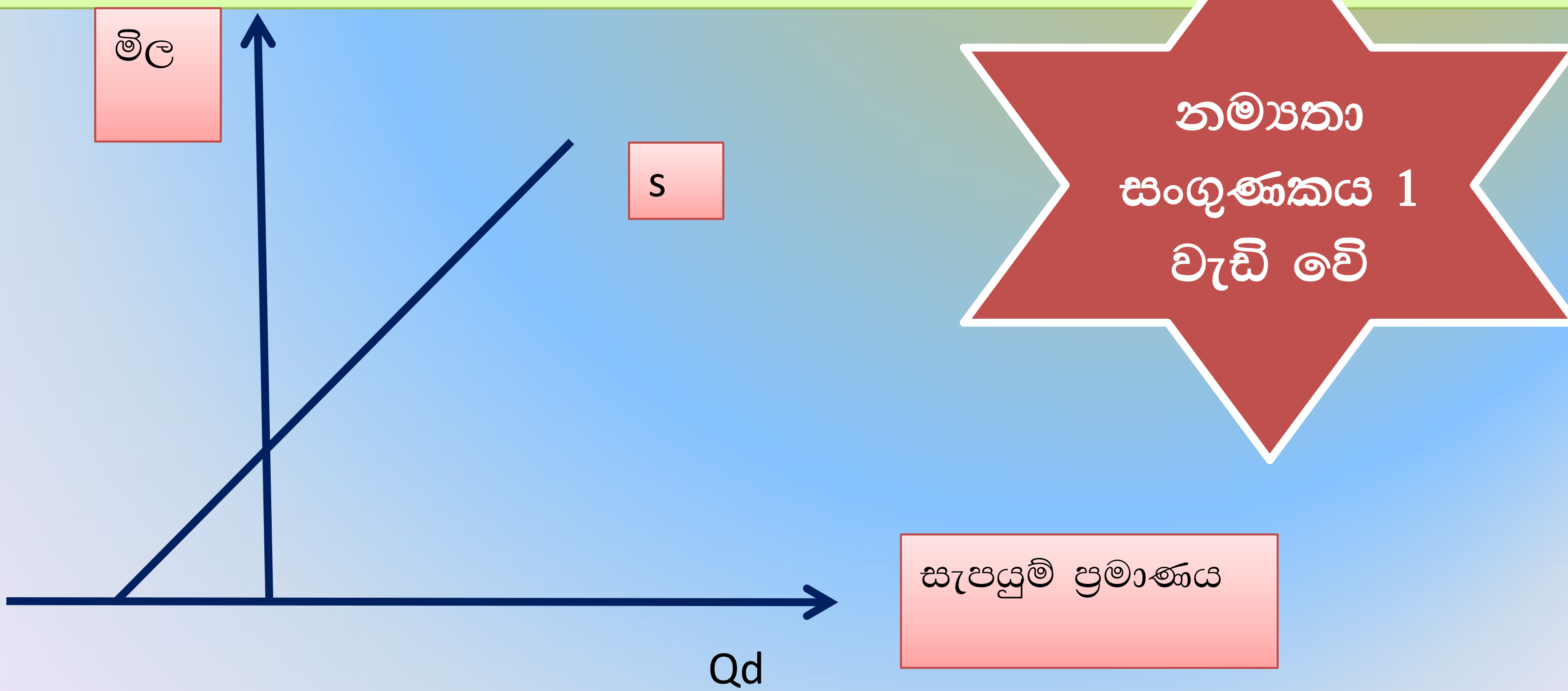

පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම - **Perfectly elastic Supply**

- අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දී භාණ්ඩයේ මිලෙහි ඇති වන ඉතා සුළු ප්‍රතිශතක වෙනස් වීමකට (ශූන්‍ය මිල මට්ටමේ වෙනසකට) ප්‍රතිචාර වශයෙන් සැපුයම් ප්‍රමාණය විශාල වශයෙන් වෙනස් වේ නම් ඒ පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම් නම්‍යතාවයි.

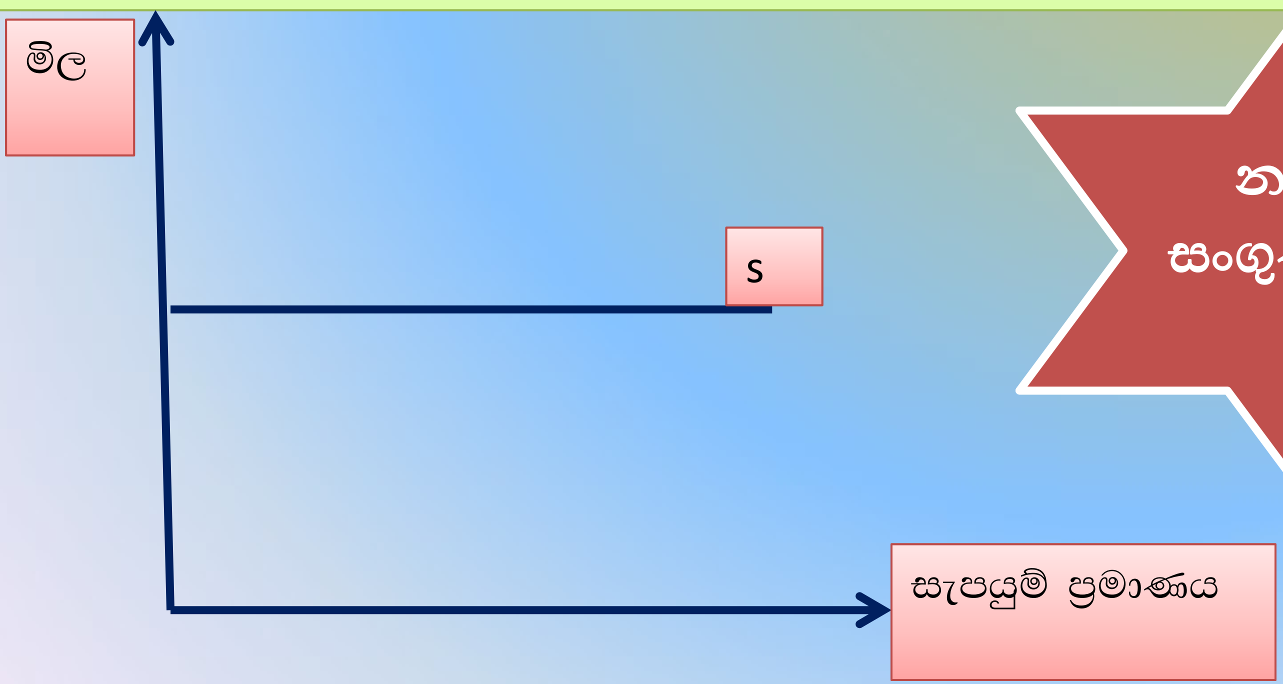

නම්‍යතා සංගුණකය ∝ වේ

භාණ්ඩයක සැපයුම් මිල නම්‍යතාව තීරණය කරන සාධක

- 1 සාධක සංචලන හැකියාව
- 2 භාණ්ඩයේ ස්වභාවය
- 3 තොග පවත්වා ගෙන යෑමේ හැකියාව
- 4 මිල වෙනස් වීම හේතුවෙන් සැපයුම් වෙනස් කිරීමට ගත වන කාලය

ප්‍රායෝගික වශයෙන් සැපයුම් නම්‍යතා සංකල්පය වැදගත් වන අවස්ථා

- භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන විට පාර්භෝගික පැහැදම / නිෂ්පාදනක අයභාරයට කෙරෙන බලපෑම පුරෝකථනය කළ හැකි වීම.
- තම නිෂ්පාදන සඳහා ආදායම උපරිම කෙරෙන ආකාරයට මිලක් තීරණය කළ හැකි වීම.
- ව්‍යාපාර ආයතනයකට ඇති ඒකාධිකාරී ශක්තිය නිශ්චය කළ හැකි වීම.
- යම් භාණ්ඩයක් සඳහා පවතින ආදේශක හා අනුපූරක භාණ්ඩ කවරේ ද යන්න හඳුනා ගැනීම
- සාධක සංචලන හැකියාව හඳුනා ගත හැකි වීම.